

Ε.Μ.Π.- ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ – ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

ΜΑΘΗΜΑ : ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ, ΤΗΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ
ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ: Μ. ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, Λ. ΒΑΣΕΝΧΟΒΕΝ

Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων και η Habitat Agenda

Σπουδαστής: Αθανάσιος Κάτσος

ΜΑΡΤΙΟΣ 2007

Βιώσιμη ορίζεται η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της παρούσας γενιάς, χωρίς να μειωθεί η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες και φιλοδοξίες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή

1. Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων

- 1.1. Τα σύγχρονα προβλήματα των πόλεων της Ε.Ε.
- 1.2. Η ανάπτυξη των πόλεων στο πλαίσιο της αειφορίας
- 1.3. Εφαρμογή της Κοινοτικής αστικής πολιτικής
 - 1.3.1. Κοινοτικά αστικά πιλοτικά προγράμματα
 - 1.3.2. Δίκτυα συνεργασίας πόλεων
 - 1.3.3. Δείκτες

2. Η Habitat Agenda

- 2.1. Η Συνδιάσκεψη του Habitat II
- 2.2. Βασικές αρχές της Habitat Agenda
- 2.3. Βασικοί στόχοι της Habitat Agenda
- 2.4. Η Habitat Agenda στην Ελλάδα
 - 2.4.1. Η Εθνική Επιτροπή Habitat
 - 2.4.2. Πιλοτικό πρόγραμμα ΥΠΕΧΩΔΕ εφαρμογής της Η.Α. σε τοπικό επίπεδο

3. Ολοκληρωμένα τοπικά προγράμματα Habitat Agenda

- 3.1. Προϋποθέσεις για τον επιτυχή σχεδιασμό και υλοποίηση
 - 3.1.1. Πολιτική βούληση
 - 3.1.2. Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας
 - 3.1.3. Συνεργασίες σε τοπικό επίπεδο
 - 3.1.4. Ενδυνάμωση του ρόλου και της λειτουργίας των Ο.Τ.Α.
- 3.2. Βασικά εργαλεία εφαρμογής της Habitat Agenda
 - 3.2.1. Υιοθέτηση πολιτικής Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων
 - 3.2.2. Ενσωμάτωση Αστικών Δεικτών βιώσιμης ανάπτυξης
 - 3.2.3. Ίδρυση τοπικών παρατηρητηρίων
- 3.3. Μεθοδολογία και προδιαγραφές για την εκπόνηση του Ολοκλ. Τοπ. Προγρ/τος
 - 3.3.1. Εσωτερική οργάνωση Ο.Τ.Α.
 - 3.3.2. Δημιουργία Τοπικής Επιτροπής Habitat Agenda
 - 3.3.3. Αναγνώριση προβλημάτων, αιτιών και τάσεων
 - 3.3.4. Διατύπωση Οράματος
 - 3.3.5. Θέσπιση Στόχων
 - 3.3.6. Διαμόρφωση Ειδικών Προγραμμάτων Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων

4. Η Habitat Agenda για τον Σύνδεσμο 21 Ο.Τ.Α.

- 4.1. Γενικά στοιχεία για τον Σύνδεσμο 21 Ο.Τ.Α.
- 4.2. Habitat Agenda – Επιμέρους περιοχές – Στάδια μελετών
- 4.3. Το πρώτο στάδιο της μελέτης
- 4.4. Οι δείκτες του Αστικού Παρατηρητηρίου

5. Το Αστικό Παρατηρητήριο του Δήμου Αμαρουσίου

- 5.1. Τομείς δραστηριότητας
- 5.2. Οι Δείκτες

Συμπεράσματα

Βιβλιογραφία

Εισαγωγή

Το ποσοστό των Ευρωπαίων που ζουν σήμερα σε αστικές περιοχές αγγίζει το 80%. Πρόκειται για περιοχές με έντονα περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία αυξάνονται παράλληλα με την αύξηση του πληθυσμού τους. Κύρια προβλήματα αποτελούν η παραμέληση του δομημένου περιβάλλοντος, ο θόρυβος, η κακή ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, η μεγάλη κίνηση στους δρόμους. Αυτά με την σειρά τους οδηγούν σε προβλήματα υγείας και σε χαμηλότερη ποιότητα ζωής. Αιτία των παραπάνω είναι η κακή διαχείριση του περιβάλλοντος και η έλλειψη στρατηγικής σχεδιασμού.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων και για την αειφόρο ανάπτυξη των αστικών περιοχών η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί συγκεκριμένες πολιτικές.

Σε αρχικό στάδιο ο όρος "Προστασία του περιβάλλοντος" δεν υπήρχε στις πολιτικές και τις δράσεις της Ε.Ο.Κ, οι οποίες είχαν κυρίως οικονομικό χαρακτήρα.. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση των αρχών της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (1987), που εξειδικεύθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχ (1992) και μέσω της εισαγωγής της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Με τη συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) επιβεβαιώθηκε η άποψη ότι η μελλοντική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να στηρίζεται στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και στο υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων και ειδικότερα η Habitat Agenda.

Θα προσπαθήσουμε να εξαγάγουμε συμπεράσματα όσον αφορά την σημασία και την συνεισφορά της Habitat Agenda για την βιώσιμη ανάπτυξη, και τα προβλήματα και τις προοπτικές επιτυχίας της Habitat Agenda στην Ελλάδα.

Στην πρώτη ενότητα θα εξετάσουμε τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων, την εφαρμογή της Κοινοτικής αστικής πολιτικής, μέσω των Κοινοτικών αστικών πιλοτικών προγραμμάτων, τα δίκτυα συνεργασίας πόλεων και το θέμα των δεικτών.

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε τις βασικές αρχές και στόχους της Habitat Agenda, την εφαρμογή της στην Ελλάδα, την μεθοδολογία και τις προδιαγραφές για την εκπόνηση ενός Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος.

Τέλος θα εξετάσουμε την υλοποίηση της Α' φάσης της Habitat Agenda στον Σύνδεσμο 21 ΟΤΑ Αττικής και θα γίνει μια σύντομη αναφορά σχετικά με το Αστικό Παρατηρητήριο του Δήμου Αμαρουσίου.

Η μεθοδολογική προσέγγιση της εργασίας βασίστηκε στην επεξεργασία στοιχείων από δευτερογενείς πηγές, τη μελέτη των σχετικών κειμένων, αλλά και από τις προσωπικές συνεντεύξεις με τους μελετητές των Habitat Agenda του Συνδέσμου των 21 Ο.Τ.Α. και φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης.

1. Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων ¹

1.1. Τα σύγχρονα προβλήματα των πόλεων της Ε.Ε.

Τις τελευταίες δυο δεκαετίες οι πόλεις αντιμετωπίζουν μια σειρά από νέες αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές προκλήσεις. Οι προκλήσεις αυτές συνδέονται με το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και στις ευρωπαϊκές πόλεις είναι πιο έντονες λόγω του ανταγωνισμού τους στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Οι κυριότερες λοιπόν προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι ευρωπαϊκές πόλεις είναι:

- *Η ανταγωνιστικότητα.* Οι επιχειρήσεις και οι διάφοροι κλάδοι των ευρωπαϊκών πόλεων πρέπει να είναι ανταγωνιστικές σε ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο.
- *Η κοινωνική συνοχή.* Οι πόλεις αντιμετωπίζουν προβλήματα ανεργίας και κοινωνικού διαχωρισμού διαφόρων μορφών. Οι ανισότητες στο εσωτερικό μίας πόλης είναι συνήθως πολύ μεγαλύτερες από εκείνες μεταξύ πόλεων. Άμεσα συνδεδεμένα με τα παραπάνω είναι η ένταξη των μεταναστών και των εθνικών μειονοτήτων καθώς και η εγκληματικότητα.

Η ανταγωνιστικότητα και η κοινωνική συνοχή συναρτώνται όλο και περισσότερο με το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής στις ευρωπαϊκές πόλεις.

Για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων απαιτείται **συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων**, η οποία μπορεί να υλοποιηθεί μόνον **μέσω του χωρικού σχεδιασμού** σε χωροταξικό και πολεοδομικό επίπεδο.

1.2. Η ανάπτυξη των πόλεων στο πλαίσιο της αειφορίας.

Στην Έκθεση Brundtland (1992), η **αειφόρος (ή βιώσιμη) ανάπτυξη** ορίζεται ως «η ανάπτυξη η οποία καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες».

Η πολιτική αειφόρου αστικής ανάπτυξης αποβλέπει στην ισόρροπη ανταγωνιστικότητα, στην κοινωνική συνοχή και στην αειφορία των πόλεων.

Οι πρώτες θεωρήσεις της αειφόρου ανάπτυξης των πόλεων διεθνώς και στην Κοινότητα, χαρακτηρίζονται από μονομέρεια και αποσπασματικότητα. Μετά την Συνθήκη του Μάαστριχ έχουμε μια συνεκτική και σφαιρική κοινοτική θεώρηση και δράση για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων.

Το Κοινοτικό «**Πλαίσιο δράσης για βιώσιμη αστική ανάπτυξη**» (1998) έχει στόχο τον καλύτερο συντονισμό και δράση για τα αστικά προβλήματα και συναρθρώνεται γύρω από τέσσερις αλληλοεξαρτώμενους στόχους πολιτικής:

1. *Ενδυνάμωση της κοινωνικής ευημερίας και της απασχόλησης σε μικρά και μεγάλα αστικά κέντρα, μέσω της ενδυνάμωσης της συμμετοχής τοπικών φορέων και της στήριξης των τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης και ανάπτυξης.*

¹ Το παρόν κεφάλαιο βασίζεται στο : Αγγελίδης Μ., Αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2004.

2. προώθηση της ισότητας, της κοινωνικής ένταξης και της αναζωογόνησης των υποβαθμισμένων αστικών ζωνών.
3. Προστασία και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος (διαχείριση της ενέργειας στα αστικά κέντρα, οι μεταφορές, η διαχείριση των απορριμμάτων, η ποιότητα του αέρα, η ύδρευση και η μόλυνση του εδάφους).
4. Συμβολή στην καλή διακυβέρνηση των αστικών περιοχών και στην ενίσχυση του τοπικού δυναμικού (ολοκληρωμένη προσέγγιση και συντονισμός ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα άσκησης κυβερνητικής εξουσίας και πολιτικής καθώς και η ανάγκη μεγαλύτερης συμμετοχής των πολιτών).

1.3. Εφαρμογή της Κοινοτικής αστικής πολιτικής

Αρχικά η παρέμβαση της Κοινότητας για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων, βασισμένη στην αρχή της επικουρικότητας, γινόταν μέσω της διατύπωσης επιμέρους κατευθύνσεων πολιτικής που θα έπρεπε να εφαρμόζονται από τις εθνικές, περιφερειακές και κυρίως από τις τοπικές αρχές.

Στη συνέχεια η κοινοτική παρέμβαση, προχώρησε μέσα από διαδοχικά βήματα ωρίμανσης, στη διατύπωση πιο ολοκληρωμένων πλαισίων πολιτικής, τα οποία είναι δεσμευτικά για ολόκληρο το φάσμα των Κοινοτικών πολιτικών και για τους δρώντες σε όλα τα χωρικά επίπεδα. Η ωρίμανση αυτή προχώρησε με την περαιτέρω μελέτη και συζήτηση των θεμάτων των πόλεων σε Κοινοτικό επίπεδο και με την άντληση συμπερασμάτων κυρίως από την εφαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων παρέμβασης στις πόλεις. Έτσι, οι ίδιες οι κατευθύνσεις εφαρμογής των Κοινοτικών πιλοτικών προγραμμάτων βελτιώνονται συνεχώς, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στους στόχους παρέμβασης στις πόλεις στην κατεύθυνση της αειφορίας.²

Έτσι σήμερα η Κοινοτική παρέμβαση στις πόλεις συνίσταται στην ενσωμάτωση «αστικών» στόχων σε όλες τις Κοινοτικές πολιτικές (με έμφαση στην Κοινοτική Πολιτική Συνοχής και στην Κοινοτική Πολιτική Περιβάλλοντος) και σε τρεις πιο άμεσες κατηγορίες παρεμβάσεων:

1. συνέχιση των **πιλοτικών παρεμβάσεων** στις πόλεις
2. ενίσχυση των **δικτύων συνεργασίας πόλεων**
3. βελτίωση της **επιστημονικής βάσης** για τα θέματα των ευρωπαϊκών πόλεων

² Αγγελίδης Μ., Αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2004.

1.3.1 Κοινοτικά αστικά πιλοτικά προγράμματα

Πρόκειται για καινοτόμες παρεμβάσεις που επιχειρούν να αντιμετωπίσουν **ολοκληρωμένα** και όχι αποσπασματικά τα προβλήματα των πόλεων. Έχουμε δύο κατηγορίες Κοινοτικών αστικών πιλοτικών προγραμμάτων:

A) τα προγράμματα του άρθρου 10 Ειδικού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και Β) τα προγράμματα Πρωτοβουλίας **URBAN**.

Τα προγράμματα του άρθρου 10 Ειδικού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης επεδίωκαν τους εξής στόχους:

- βελτίωση συνθηκών του αστικού περιβάλλοντος
- διατήρηση των κτηρίων σε περιοχές σε κρίση
- ολοκληρωμένο αστικό σχεδιασμό
- διαχείριση κυκλοφορίας
- ανάδειξη του πολιτισμού ως καταλυτικού στοιχείου στην αναζωογόνηση της πόλης
- κοινωνικο-οικονομική ένταξη των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων του πληθυσμού και
- χρήση των νέων τεχνολογιών και της πληροφόρησης

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία **URBAN I** στόχευε στη «βιώσιμη» αντιμετώπιση των προβλημάτων αστικών περιοχών με πληθυσμό άνω των 100.000 χιλιάδων κατοίκων, υψηλό ποσοστό ανεργίας, κακή υποδομή, κακές συνθήκες στέγασης και έλλειψη κοινωνικών παροχών και εξοπλισμών.

Το δεύτερο στάδιο εφαρμογής η **URBAN II** αποβλέπει στην οικονομική και την κοινωνική αναζωογόνηση πόλεων και οικισμών σε κρίση, έτσι ώστε να προωθηθεί η αειφόρος αστική ανάπτυξη με βασικούς στόχους: A) την προώθηση της διαμόρφωσης και εφαρμογής ιδιαίτερα καινοτόμων στρατηγικών για την αειφόρο οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση μικρού και μεσαίου μεγέθους κωμοπόλεων και πόλεων ή μειονεκτικών αστικών περιοχών σε μεγαλύτερες πόλεις και Β) η ενίσχυση και ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών σε σχέση με την αειφόρο αστική αναζωογόνηση και ανάπτυξη στην Κοινότητα.

1.3.2. Δίκτυα συνεργασίας πόλεων

Πολύ σημαντικό για την προώθηση της αστικής αειφορίας είναι η μέσω των **δικτύων** και άλλων πρωτοβουλιών, ανταλλαγή εμπειριών από καινοτόμες παρεμβάσεις και η μέσω αυτών, διάδοση των ορθών, πρωτοποριακών πρακτικών παρέμβασης στις πόλεις.

Οι ευρωπαϊκές πόλεις προκειμένου να αλληλοσυμπληρώνουν την δράση τους και να εξυπηρετούν κοινά συμφέροντα και επωφελούμενες την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης οργανώνονται σε δίκτυα. Τα τελευταία χρόνια πολλά από αυτά έχουν αποκτήσει σημαντική ισχύ και σχετική αυτονομία από τις χρηματοδοτήσεις της Ε.Ε. .

Σε αυτόν τον ευρύτερο κύκλο δράσεων εντάσσονται η **Local Agenda 21**, η οποία αποτελεί εξειδίκευση της **Agenda 21** για το περιβάλλον και η **Habitat Agenda**. Πρόκειται για δραστηριότητες του ΟΗΕ που έχουν ενταχθεί στα πλαίσια των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η σημασία της αειφόρου αστικής διαχείρισης σε τοπικό επίπεδο έχει αναγνωρισθεί εδώ και καιρό. Στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη του 1992 αναγνωρίστηκε ότι οι κατά τόπους δήμοι έχουν ιδιαίτερο ρόλο να διαδραματίσουν στην επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης και καταρτίστηκε η Τοπική Ατζέντα 21 (LA 21). Η Ατζέντα καλεί τους δήμους να καταστρώσουν στρατηγικές για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής τους, οι οποίες θα προέλθουν από το διάλογο με τους δημότες τους, τις επιχειρήσεις και άλλους παράγοντες. Η Ευρώπη είναι παγκοσμίως πρωτοπόρος στην LA 21 με περισσότερους από 5.000 δήμους που έχουν δεσμευθεί να συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή. Η πληροφόρηση που έρχεται από το ερευνητικό έργο της Τοπικής Ατζέντας 21 (LASALA) για την Αυτοαξιολόγηση των Τοπικών Αρχών, στην οποία συμμετέχουν περισσότερες από 250 τοπικές αρχές από όλη την Ευρώπη, είναι ότι η διαδικασία LA 21 αποδείχθηκε εξαιρετικά αποτελεσματική στην αλλαγή συμπεριφοράς, την κατανόηση και την πρακτική σε τοπικό επίπεδο, καθώς και στην καλύτερη εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Ωστόσο, παρά τη σχετική αυτή επιτυχία, η καθιέρωση της LA 21 ανά την Ευρώπη είναι πολύ ανισομερής και υπάρχουν ενδείξεις ότι η εφαρμογή των στρατηγικών της LA 21 αρχίζουν να παραπαίουν ακόμη και στις χώρες όπου υποστηρίχθηκαν με το μεγαλύτερο ενθουσιασμό. Οι περιβαλλοντικές επιδόσεις των ευρωπαϊκών πόλεων και μεγαλουπόλεων ποικίλλουν σημαντικά και πολλές τοπικές αρχές δεν αντιμετωπίζουν συστηματικά τα περιβαλλοντικά τους προβλήματα. Η διαδικασία LA 21 εκεί όπου εφαρμόζεται διαφέρει σε μεγάλο βαθμό ως προς το στόχο και το επίπεδο φιλοδοξίας, είναι δε μικρή η παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας στην εφαρμογή της. Λίγα μόνον κράτη μέλη έχουν εκδώσει νομοθεσία με αντικείμενο την προσέγγιση LA 21 για να υπερνικήσουν κάποιες από αυτές τις ελλείψεις και να κατευθύνουν την υιοθέτηση στρατηγικών διαχείρισης του αστικού περιβάλλοντος (παραδείγματα είναι η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο).³

³ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρ. Κοιν., στην Ευρωπαϊκή οικ. και κοιν. Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών – Προς μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον, Βρυξέλλες, 2004.

1.3.3. Δείκτες

Για να υλοποιηθεί αποτελεσματικά η όλη Κοινοτική παρέμβαση στις ευρωπαϊκές πόλεις στην κατεύθυνση της αειφορίας, χρειάζεται να προσδιορισθούν ευρέως αποδεκτοί δείκτες / κριτήρια για την ποιότητα της ζωής στις ευρωπαϊκές πόλεις αλλά και να συγκεντρωθούν δεδομένα (έστω σε πρώτο επίπεδο), ώστε να μπορούν να γίνουν με στοιχειωδώς αξιόπιστο τρόπο οι απαραίτητες συγκρίσεις. Χρειάζεται, δηλαδή η δημιουργία μίας κατάλληλης επιστημονικής βάσης για τις ευρωπαϊκές πόλεις.⁴

Ο προσδιορισμός δεικτών για το αστικό περιβάλλον είναι σημαντικός. Οι δείκτες αυτοί προβάλλουν τα στοιχεία που χρειάζονται για την παρακολούθηση των τάσεων των αστικών περιοχών. Με τη βοήθειά τους μπορούν να αξιολογηθούν η αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών και η πρόοδος προς ένα υψηλής ποιότητας και υγιές περιβάλλον, να καθοριστούν στόχοι και να καθοδηγηθεί η διαδικασία λήψης αποφάσεων προς την επίτευξη πιο αειφόρων αποτελεσμάτων.

Η πρώτη προσπάθεια ήταν ο «Αστικός Έλεγχος» (Urban Audit), ο οποίος ξεκίνησε το 1998 με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία έδωσε στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, στους συντονιστές των έργων και στους πολίτες, πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα κοινωνικοοικονομικών στοιχείων σχετικά με την πόλη τους, και τους κατέστησε ικανούς να τα συγκρίνουν με αριθμητικά στοιχεία από πόλεις σε όλη την Ευρώπη.

Σε τοπικό επίπεδο, η Επιτροπή παρέχει ένα σύνολο "έτοιμων" δεικτών για το αστικό περιβάλλον που μπορούν να χρησιμοποιούνται από τις μεγαλουπόλεις και τις πόλεις σε εθελοντική βάση. Οι ευρωπαϊκοί κοινοί δείκτες (ECI) εκπονήθηκαν από την ομάδα εμπειρογνομόνων της ΕΕ για το αστικό περιβάλλον και είναι ιδιαίτερα χρήσιμοι για τις τοπικές αρχές τη στιγμή που αρχίζουν να αντιμετωπίζουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα της αστικής περιοχής τους συνολικά. Παρέχουν ένα εστιακό σημείο για τη χάραξη των οικείων αρχικών πολιτικών και σχεδίων δράσης, καθώς επίσης για την πληροφόρηση των πολιτών στο τοπικό επίπεδο και την ευαισθητοποίηση στα βασικά ζητήματα αστικού περιβάλλοντος. Μπορούν να προσαρμόζονται ή να επεκτείνονται από την κωμόπολη ή την πόλη, ώστε να αντικατοπτρίζουν την τοπική κατάσταση και μπορούν να υποστηρίξουν την ευρεία εφαρμογή των περιβαλλοντικών διαχειριστικών σχεδίων από τις τοπικές αρχές⁵

Ευρωπαϊκοί κοινοί δείκτες

1. Ικανοποίηση των πολιτών από την τοπική κοινότητα
2. Τοπική συμβολή στην πλανητική κλιματική αλλαγή
3. Τοπική κινητικότητα και μεταφορά επιβατών
4. Διαθεσιμότητα τοπ. δημόσιων χώρων ελεύθερης πρόσβασης και υπηρεσιών
5. Ποιότητα του τοπικού ατμοσφαιρικού αέρα

⁴ Αγγελίδης Μ., Αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2004.

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρ. Κοιν., στην Ευρωπαϊκή οικ. και κοιν. Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών – Προς μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον, Βρυξέλλες, 2004.

6. Μετακινήσεις των παιδιών προς και από το σχολείο
7. Αειφόρος διοίκηση των τοπικών αρχών και των τοπικών επιχειρήσεων
8. Ηχορύπανση
9. Αειφόροι χρήσεις γης
10. Προϊόντα που προάγουν την αειφορία
11. Οικολογικό αποτύπωμα

Στο ευρωπαϊκό επίπεδο, υπάρχουν μεν πολλοί δείκτες που χρησιμοποιούνται από τις διάφορες πόλεις και μεγαλουπόλεις, αλλά γενικά εφαρμόζονται μόνο περιστασιακά, δεν παρέχουν συγκρίσιμα στοιχεία ή είναι ακατάλληλοι για τις πολλαπλές φιλοδοξίες της θεματικής στρατηγικής. Ομοίως, τα στοιχεία που συγκεντρώνονται στα πλαίσια των δράσεων κατά πεδίο, όπως ο ατμοσφαιρικός αέρας ή τα ύδατα, σπάνια αναλύονται χωριστά στο αστικό επίπεδο. Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή θα προσδιορίσει ένα σύνολο δεικτών που θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο ευρωπαϊκό επίπεδο ως οδηγός για τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων για την παρακολούθηση της στρατηγικής.⁶

Είναι αναγκαίο να υπάρξει αυστηρή τυποποίηση, ώστε οι δείκτες να αντιπροσωπεύουν τα ίδια ακριβώς δεδομένα σε κάθε χώρα και να μην υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις, οι οποίες καθιστούν αδύνατες τις συγκρίσεις και οδηγούν σε λανθασμένα συμπεράσματα. Μεγαλύτερη προσοχή χρειάζεται και στον καθορισμό του επιπέδου αναφοράς (γειτονιά –πόλη –ευρύτερη περιοχή), καθώς οι διαφορετικές προσεγγίσεις από όλη σε πόλη καθιστά πολύ δύσκολες τις συγκρίσεις. Με αυτό τον τρόπο θα ελαχιστοποιηθούν και οι περιπτώσεις αντιφατικών αποτελεσμάτων.⁷

⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρ. Κοιν., στην Ευρωπαϊκή οικ. και κοιν. Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών – Προς μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον, Βρυξέλλες, 2004.

⁷ Στουρνάρας Δ, Η χρήση δεικτών στα πλαίσια της αστικής αειφορίας: το παράδειγμα του «Αστικού Ελέγχου», Εργασία στα πλαίσια του μαθήματος Οι πολιτικές της ΕΕ για την χωροταξία την περιφερειακή ανάπτυξη και τις πόλεις και η Ελλάδα, Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική –Σχεδιασμός Χώρου, Κατεύθυνση Πολεοδομία Χωροταξία, 2006.

2. Η Habitat Agenda

2.1. Η Συνδιάσκεψη του Habitat II

Τον Ιούνιο του 1996 πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη η «Δεύτερη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (HABITAT II)».

Στα πλαίσια της Συνδιάσκεψης οι κυβερνήσεις και οι εθνικές αντιπροσωπείες των χωρών μελών του ΟΗΕ, δεσμεύτηκαν σε ένα πλαίσιο αρχών, προτεραιοτήτων και δράσεων, με στόχο την εξασφάλιση βιώσιμων οικισμών και επαρκούς στέγης για όλους τους πολίτες τους.

Η συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης αποτελεί συνέχεια :

- πρώτης Συνδιάσκεψης HABITAT I για τους οικισμούς (Vancouver 1976),
- της Απόφασης 43/181/1988 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για την "Παγκόσμια Στρατηγική για την Κατοικία για το έτος 2000"
- της Συνδιάσκεψης του Rio (1992) για την μετάβαση στη βιώσιμη ανάπτυξη (Agenda 21)

Τα δύο βασικά κείμενα της συνδιάσκεψης είναι η “**Διακήρυξη της Κωνσταντινούπολης**” και η “**Habitat Agenda**”.

Η **Διακήρυξη της Κωνσταντινούπολης**, χωρίς να αναιρεί τη βασική αρχή ότι οι πόλεις είναι και θα παραμείνουν τα κέντρα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης, καλεί τις κυβερνήσεις και τους κοινωνικούς εταίρους σε κάθε χώρα, να υιοθετήσουν μια σειρά μέτρων και πολιτικών έτσι ώστε η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη να διασφαλίζει την ισορροπία και προστασία του περιβάλλοντος, την ποιότητα ζωής στις πόλεις, καθώς και τα βασικό δικαίωμα των πολιτών σε επαρκή στέγη.

Η **Habitat Agenda** αποτελεί το Παγκόσμιο Σχέδιο Δράσης για τους Ανθρώπινους Οικισμούς του οποίου ο στόχος είναι να επισημάνει όλες εκείνες τις παραμέτρους που πρέπει να συνεκτιμώνται προκειμένου η ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών να εγγυάται την ασφαλή, υγιεινή, και ισόνομη διαβίωση των κατοίκων και την επαρκή και ικανοποιητική στέγη για όλους σε ένα βιώσιμο οικιστικό περιβάλλον.⁸

⁸ ΥΠΕΧΩΔΕ, Οδηγός Εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda, Αθήνα, 2002

2. 2. Βασικές αρχές της Habitat Agenda

Η Habitat Agenda θέτει μία σειρά από αρχές οι οποίες θα πρέπει να διέπουν όλες τις προσπάθειες για τη δημιουργία βιώσιμων ανθρώπινων οικισμών. Οι αρχές αυτές δεν είναι παρά οδηγίες ανάπτυξης που έχουν διαρκή και σταθερή αξία χωρίς ιεράρχηση αφού σχετίζονται όλες μεταξύ τους :

- *Ισότητα ευκαιριών και δικαιοσύνη*

Η οργάνωση των ανθρώπινων οικισμών σε όλα τα επίπεδα (κοινωνικό, οικονομικό, πολεοδομικό) πρέπει να εξασφαλίζει την ισότητα μεταξύ των πολιτών ανεξάρτητα από τη φυλή, το γένος, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις ιδεολογικές απόψεις και την οικονομική κατάσταση. Πρέπει να εξασφαλίζει ισότητα πρόσβασης στις ευκαιρίες, τους πόρους, και τις υπηρεσίες που όλοι χρειάζονται για ένα καλό επίπεδο ζωής.

- *Εξάλειψη της φτώχειας*

Όλες οι αποφάσεις και οι πολιτικές που αφορούν τις πόλεις και τα χωριά πρέπει μεταξύ άλλων να στοχεύουν στην εξάλειψη της φτώχειας, ώστε να δημιουργηθούν κοινότητες που θα παρέχουν σε όλους αξιοπρεπείς ευκαιρίες και επιλογές.

- *Ορθός Σχεδιασμός*

Ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσονται και οργανώνονται οι οικισμοί, η ποιότητα και χωροθέτηση των βασικών υποδομών και εξυπηρητήσεων και γενικότερα τα ζητήματα πολεοδομικού σχεδιασμού, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ποιότητα ζωής των κατοίκων. Οι υπεύθυνοι του πολεοδομικού σχεδιασμού πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες όλων των πολιτών, χωρίς διακρίσεις.

- *Ο Ρόλος της Οικογένειας*

Η οικογένεια, ως βασική μονάδα της κοινωνίας, μπορεί να παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην παροχή σταθερού κοινωνικού υπόβαθρου για τους ανθρώπινους οικισμούς. ● Ο ρόλος κάθε πολίτη

Τα ανθρώπινα δικαιώματα κάθε πολίτη πρέπει να είναι σεβαστά και να προστατεύονται. Πρέπει να ενθαρρύνεται η ενεργή συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Ταυτόχρονα κάθε άτομο πρέπει υπεύθυνα να συμμετέχει στη δημιουργία βιώσιμης κοινότητας.

- *Ο ρόλος της συνεταιρικότητας*

Κανένα άτομο, ομάδα ή έθνος δεν μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία βιώσιμων οικισμών ενεργώντας απομονωμένα. Μόνο με την ανάπτυξη της συνεταιρικότητας μπορούμε να συμβάλλουμε θετικά προς το σκοπό αυτό.

- *Αλληλεγγύη και συνεργασία*

Τα έθνη, οι κοινότητες και όλοι οι άνθρωποι μπορούν να προχωρήσουν μπροστά ενωμένοι αφήνοντας κατά μέρος τις διαφορές τους, προς όφελος των ευρύτερων κοινών στόχων.

- *Αναπτυσσόμενα και ανεπτυγμένα Έθνη*

Κάθε χώρα έχει δεσμευθεί να αντιμετωπίσει συνδυασμένα τα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα. Το μέγεθος όμως των προβλημάτων που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα αναπτυσσόμενα έθνη σε συνδυασμό με τους περιορισμένους πόρους

που διαθέτουν δημιουργούν μία ιδιαίτερη υποχρέωση στα ανεπτυγμένα έθνη να τους παρέχουν κάθε δυνατή βοήθεια.

- **Αποδεκτά επίπεδα υγείας και παιδείας**

Η καλή υγεία και η σωστή εκπαίδευση είναι τα δύο πιο ουσιαστικά στοιχεία για μία αξιοπρεπή ποιότητα ζωής. Η συνεχής βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης και η μέριμνα για την χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς πρόσβαση όλων σε αυτές αποτελεί διαρκή στόχο.

- **Βιώσιμη Ανάπτυξη**

Η βιώσιμη ανάπτυξη δηλαδή η διαδικασία αλλαγής που βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων ενώ παράλληλα προστατεύει τους φυσικούς, ανθρώπινους και πολιτισμικούς πόρους στους οποίους θα βασισθούν και οι επόμενες γενιές, πρέπει να χαρακτηρίζει όλες τις προσπάθειες μας.

2.3. Βασικοί στόχοι της Habitat Agenda

Οι βασικοί στόχοι / δεσμεύσεις του **Παγκόσμιου Σχεδίου Δράσης για τους Ανθρώπινους Οικισμούς**, μέσω του οποίου δεσμεύτηκαν για την υλοποίηση της Habitat Agenda, οι κυβερνήσεις των χωρών που συμμετείχαν στην Συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης, είναι οι εξής;

A) Επαρκής στέγη για όλους : Η στέγη προσδιορίζεται ως δικαίωμα όλων των πολιτών. Παράλληλα, με τον όρο "επαρκής" η έννοια της στέγασης ορίζεται με πολύ ευρύτερο τρόπο από την εξασφάλιση ενός οποιουδήποτε καταλύματος : Η κατοικία θα πρέπει να πληροί κάποιους ελάχιστους αποδεκτούς όρους ποιότητας σε ότι αφορά τα υλικά και τον τρόπο κατασκευής (αντοχή κατασκευής, ηλιασμός, αερισμός) και τις βασικές υποδομές (ηλεκτρισμό, ύδρευση, αποχέτευση, θέρμανση). Θα πρέπει να είναι σε θέση τέτοια που να εξασφαλίζεται στο νοικοκυριό η εύκολη πρόσβαση στις συκοινωνίες, την εργασία και τις κοινωνικές υποδομές (σχολεία, νοσοκομεία κλπ). Θα πρέπει επίσης να έχει επαρκές μέγεθος σε σχέση με το μέγεθος του νοικοκυριού και χώρους που να καλύπτουν τις ανάγκες των μελών του για ιδιωτικότητα. Τέλος, όλα τα παραπάνω στοιχεία στέγασης θα πρέπει να διατίθενται σε προσιτό κόστος. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να εφαρμοσθούν πολιτικές και να αναληφθούν πρωτοβουλίες για :

- Την εξασφάλιση συνθηκών ομαλής λειτουργίας της αγοράς γης και κατοικίας, και των τομέων παραγωγής και χρηματοδότησης. Ειδική έμφαση δίνεται στην ενθάρρυνση και τόνωση της ιδιωτικής μικροοικοδόμησης.
- Την διαμόρφωση κατάλληλης πολιτικής που να εξασφαλίζει πρόσβαση στη γη και την κατοικία όλων των κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα των ασθενέστερων. Ειδική έμφαση δίνεται εδώ στην προστασία των ενοικιαστών από αυθαιρεσίες και διακρίσεις.
- Εξασφάλιση επαρκούς επιπέδου στέγασης σε ότι αφορά την ποιότητα κατοικίας, τις συνθήκες στέγασης και την πρόσβαση σε βασικές υποδομές και υπηρεσίες.

- Την αξιοποίηση της υπάρχουσας πολεοδομικής νομοθεσίας για την εξασφάλιση βιώσιμου πολεοδομικού και φυσικού περιβάλλοντος τόσο στο επίπεδο της πόλης όσο και της γειτονιάς. Την ανάπλαση και ανασυγκρότηση υποβαθμισμένων περιοχών με συνολικές προσεγγίσεις που θα αφορούν την αποκατάσταση του πολεοδομικού χώρου, των κτιρίων και των κατοίκων.

B) Βιώσιμη ανάπτυξη οικισμών : Οι έντονοι ρυθμοί αστικοποίησης, δημιουργούν πολλαπλά προβλήματα και αντιθέσεις τόσο στο εσωτερικό των πόλεων όσο και στη σχέση τους με την αγροτική ενδοχώρα και το φυσικό περιβάλλον. Στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης των οικισμών θα πρέπει να εφαρμοσθούν πολιτικές και να αναληφθούν πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την διευθέτηση των αντιθέσεων σε όλα τα επίπεδα :

- Σε επίπεδο διαχείρισης της γης, με στόχο την διατήρηση της αγροτικής γης σε ικανοποιητικά επίπεδα από άποψη μεγέθους και ποιότητας, την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος, την εξασφάλιση αστικής γης για τεχνικές και κοινωνικές υποδομές καθώς και για οικιστική χρήση.
- Σε επίπεδο δημογραφικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, με στόχο την δημογραφική ισορροπία των αγροτικών και αστικών πληθυσμών, την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών, την εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων, την αύξηση της απασχόλησης, την εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Σε επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, με στόχο τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας, την ορθολογική διαχείριση των φυσικών διαθεσίμων (υδάτινα αποθέματα, παραγωγή ενέργειας), τον περιορισμό της μόλυνσης από τις αστικές και βιομηχανικές δραστηριότητες και την προστασία της υγείας του πληθυσμού.
- Σε επίπεδο πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών.

Για την επιτυχή υλοποίηση των δύο αυτών κεντρικών στόχων, οι εθνικές και τοπικές κυβερνήσεις θα πρέπει επίσης να προωθήσουν και τα εξής :

Δόμηση ικανοτήτων και τεχνογνωσίας στη διαχείριση των αστικών ζητημάτων: Η προώθηση των αρχών της Habitat Agenda προϋποθέτει την ουσιαστική αναβάθμιση των ικανοτήτων και τεχνογνωσίας στη διαχείριση των αστικών ζητημάτων, και, παράλληλα, τη διεύρυνση και ενδυνάμωση της λαϊκής συμμετοχής. Η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των μη κυβερνητικών οργανισμών, η ευελιξία στην εξεύρεση και αξιοποίηση χρηματοδοτικών πόρων και η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στους τομείς της πληροφορικής και της επικοινωνίας, αποτελούν επίσης βασικές προϋποθέσεις για την προώθηση και εφαρμογή της Habitat Agenda.

Οι προϋποθέσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία εκ των πραγμάτων καλείται να διαδραματίσει έναν ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο. Η ανάληψη σχετικών δράσεων και πρωτοβουλιών εκ μέρους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θεωρείται απαραίτητη, έτσι ώστε παράλληλα με την προώθηση των αρχών της

βιώσιμης ανάπτυξης, οι τοπικές κοινωνίες να αναπτύξουν σταδιακά γνώσεις, εμπειρία και ικανότητες στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των τοπικών προβλημάτων.

Διεθνής συνεργασία και συντονισμός : Η επαφή και ο συντονισμός με άλλες χώρες στους τομείς της τεχνικής συνεργασίας, της συνεργασίας των φορέων, της ανταλλαγής πληροφοριών και τεχνογνωσίας, της εξεύρεσης χρηματοδοτικών πόρων και της δημοσιοποίησης των πιο επιτυχημένων πρακτικών, αποτελούν αναγκαίες δράσεις προκειμένου να αναπτυχθεί ένα διεθνές πλαίσιο παροχής δυνατοτήτων για την επιτυχή εφαρμογή της Habitat Agenda.

Χρήση αστικών δεικτών για την υλοποίηση και παρακολούθηση της εφαρμογής της Habitat Agenda: Οι εθνικές κυβερνήσεις, η αυτοδιοίκηση, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και ο ιδιωτικός τομέας, θα πρέπει να παρακολουθούν, σε τακτά χρονικά διαστήματα, τις επιδόσεις τους στην εφαρμογή των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης, με τη χρήση κατάλληλων δεικτών για τις πόλεις και την κατοικία.

Ίδρυση Αστικών Παρατηρητηρίων. Για την υποβοήθηση της διαδικασίας αυτής και την παράλληλη ανάπτυξη ικανοτήτων, σύμφωνα με την τρίτη βασική αρχή της Agenda, προτείνεται από το Habitat η ανάπτυξη υποδομών πληροφόρησης και δικτύωσης σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, μέσα από την δημιουργία ειδικών "Αστικών Παρατηρητηρίων". Τα Αστικά Παρατηρητήρια είναι ένας θεσμός που προτείνεται από το Habitat, και περιγράφεται σαν ένα τοπικό κέντρο που θα παρέχει υποστήριξη σε θέματα ανάπτυξης των κατάλληλων μεθοδολογικών εργαλείων, προγραμμάτων πολιτικής, πληροφόρησης, δικτύωσης, εκπαίδευσης κλπ. Τα τοπικά παρατηρητήρια εντάσσονται στη γενικότερη κατεύθυνση για αποκέντρωση ευθυνών και αρμοδιοτήτων και συμβάλλουν σε αυτήν μέσω της διάχυσης πληροφορίας και ικανοτήτων σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με το Habitat, τα τοπικά αστικά παρατηρητήρια συνιστούν, σε εθνικό επίπεδο, ένα δίκτυο το οποίο αποτελεί το "Εθνικό Αστικό Παρατηρητήριο" ενταγμένο με τη σειρά του σε ένα παγκόσμιο δίκτυο Εθνικών Παρατηρητηρίων.

2.4. Η Habitat Agenda στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα μέσω του **Εθνικού Σχεδίου Δράσης (ΕΣΔ)** που παρουσιάστηκε το 1996 στη Συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης, δεσμεύτηκε για την προώθηση των στόχων της Habitat Agenda.

Οι δύο κύριοι στόχοι της Habitat Agenda στην χώρα μας είναι:

- 1) **η δημιουργία πόλεων και οικισμών που παρέχουν ασφαλή, υγιεινή, ισόνομη και αειφόρο διαβίωση και**
- 2) **η εξασφάλιση επαρκούς κατοικίας για όλους.**

Οι βασικές αρχές του ΕΣΔ, όπως παρουσιάζονται στο επίσημο κείμενο του 1996, είναι οι εξής :

α. Εθνικό φυσικό περιβάλλον και ρύπανση.

Αναγνωρίζεται η σημασία του "καθαρού" περιβάλλοντος σαν βασική προϋπόθεση επίτευξης των στόχων της Συνδιάσκεψης Habitat II. Πρωταρχικής σημασίας θεωρείται η ύπαρξη πλήρους συστήματος πληροφόρησης για το αποτέλεσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε σχέση με το έδαφος, το υπέδαφος τα επιφανειακά και υπόγεια νερά και τον αέρα, η διατύπωση πολιτικής προστασίας και η καθιέρωση συστήματος παρακολούθησης και ελέγχου των δραστηριοτήτων αυτών για την πρόληψη ή τη μείωση της κάθε μορφής ρύπανσης και όχλησης που παράγεται. Η αποτελεσματική διαχείριση στερεών, υγρών και τοξικών αποβλήτων, συνεπάγεται την ορθολογική χωροταξική οργάνωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

β. Φυσικοί πόροι και διαχείριση τους.

Στο πλαίσιο των στόχων της βιώσιμης οικιστικής ανάπτυξης που αποτελεί και στόχο της Συνδιάσκεψης Habitat II, αναγνωρίζεται ο καθοριστικός ρόλος της προστασίας και της ορθολογικής διαχείρισης των αναλώσιμων φυσικών πόρων και ιδίως των μη ανανεούμενων εξ αυτών, της γής, των υδατικών αποθεμάτων, της ποιότητας του αέρα, κλπ

γ. Οικισμοί και αειφόρος, υγιεινή και ασφαλής διαβίωση.

Ορθολογικά χωροθετημένοι και πολεοδομικά οργανωμένοι οικισμοί, με κατάλληλη και άρτια τεχνική και κοινωνική υποδομή και σωστή ένταξη στον εθνικό και περαιτέρω στο διεθνή χώρο, αποτελούν επιδίωξη για κάθε ένα οικιστικό σύνολο της Χώρας. Οι αρμόδιες αρχές, σε όλα τα επίπεδα διοίκησης, οφείλουν να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την επίτευξη της επιδίωξης αυτής, με τον εκάστοτε καταλληλότερο τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη τις προηγούμενες αρχές. Αναγνωρίζεται ο ρόλος της κεντρικής διοίκησης στον περιορισμό των γεωγραφικών και κοινωνικών ανισοτήτων μέσω εθνικής και περιφερειακής κλίμακας οικονομικής και χωροταξικής πολιτικής.

δ. Οικιστική ανάπτυξη και προκλήσεις από σύγχρονες τάσεις αλλαγής της λειτουργίας των πόλεων, του επιπέδου διαβίωσης και του τρόπου συμπεριφοράς ατόμων και νοικοκυριών.

Αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα για την κατάλληλη προσαρμογή των οικισμών και της κατοικίας στις προκλήσεις που δημιουργούν:

- Η υποβάθμιση κεντρικών περιοχών μεγάλων πόλεων που αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής κρίσης.
- Η βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης του πληθυσμού και οι αλλαγές στους τρόπους ζωής και κατανάλωσης.
- Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων τουρισμού, παραθερισμού, δεύτερης κατοικίας, νέων μορφών αναψυχής και πολιτισμού.
- Οι κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές (νέες μορφές νοικοκυριών και οργάνωσης της οικογένειας, νέες σχέσεις μεταξύ νέων και ηλικιωμένων με την οικογένεια κλπ.).
- Η καθιέρωση μηχανισμών έκφρασης και καταγραφής των προτιμήσεων και των επιθυμιών των διαφόρων κοινωνικών και πολιτισμικών ομάδων "καταναλωτών" σε σχέση με την κατοικία, την οργάνωση της πόλης και τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί ουσιαστική ξεχωριστή επιδίωξη για κάθε πρωτοβουλία παρέμβασης για προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

ε. Πρόσβαση σε επαρκή, κατάλληλη και προσιτή σε όλους κατοικία.

Αναγνωρίζεται η σημασία της επαρκούς προσφοράς κατοικιών και της σωστής λειτουργίας της αγοράς ώστε να εξασφαλίζεται, αφενός, η ικανοποίηση των διαφόρων τομέων ζήτησης στέγης και, αφετέρου, η στέγαση όλων, υπό συνθήκες που καλύπτουν κάποια ελάχιστα αποδεκτά "standards" απαραίτητα για την υγιή διαβίωση και την κοινωνική ένταξη σύμφωνα με τα καθιερωμένα πολιτιστικά πρότυπα της Χώρας και των διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Επίσης, η βελτίωση των συνθηκών της αγοράς με παρεμβάσεις του κράτους για τη μείωση του κόστους κατασκευής, επέκταση της χρηματοδότησης και βελτίωση της τεχνικής ποιότητας των κατοικιών, για την προστασία των χρηστών, ιδιοκτητών και ενοικιαστών και τέλος, για την εξασφάλιση του δικαιώματος ειδικών ομάδων πολιτών σε επαρκή στέγη με συστήματα επιδοτήσεων ή και άμεση δημόσια παροχή στέγης όπου απαιτείται.

στ. Αξιοποίηση και ανάπτυξη του δυναμικού όλων των κοινωνικών και οικονομικών τομέων.

Αναγνωρίζεται η σημασία τήρησης της βασικής αρχής της ισορροπίας, της συμπληρωματικότητας και της δημιουργίας συνθηκών και κλίματος αξιοπιστίας στην προώθηση και ενίσχυση της ανάπτυξης του δυναμικού του δημόσιου, του ιδιωτικού και του "τρίτου" τομέα συλλογικών φορέων και φορέων "κοινωνικής οικονομίας"(social economy). Ο ρόλος των δύο πρώτων βασικών τομέων είναι συμπληρωματικός: ο δημόσιος τομέας αναπτύσσει δράση όπου υπάρχουν κενά, ανεπάρκειες στην κάλυψη των βασικών αναγκών ή προβλήματα στη λειτουργία του ιδιωτικού τομέα και όπου το αντικείμενο είναι δημόσια αγαθά. Παράλληλα, δίνεται έμφαση και στον αυτόνομο ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και στις διάφορες μορφές εθελοντισμού, ιδιωτικών ιδρυμάτων, συνεταιρισμών, και συλλογικών φορέων και οργανώσεων. Οι ανάγκες ενίσχυσης για την ανάπτυξη κάθε τομέα είναι διαφορετικές και απαιτούν ίση προσοχή. Η σύγχρονη τάση είναι για τη λήψη μέτρων που "απελευθερώνουν" το δυναμικό του ιδιωτικού τομέα (περιορισμοί των υπερβολικών ελέγχων και φορολογίας, αύξηση του ανταγωνισμού). Εξ ίσου σημαντική, όμως, πρέπει να είναι η μέριμνα για την ανάπτυξη του δυναμικού των κρατικών ή δημοτικών φορέων, όπου αυτοί επιτελούν απαραίτητο έργο καθώς επίσης και γενικότερα του μέχρι σήμερα υποτιμημένου δυναμικού του "τρίτου" τομέα.

ζ. Δημοκρατικοί θεσμοί : αποδοχή και εφαρμογή τους.

Αναγνωρίζεται η σημασία της αποδοχής των κανόνων της δημοκρατικής λήψης αποφάσεων, της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στη διαχείριση των τοπικών ζητημάτων είτε με άμεση είτε με αντιπροσωπευτική συμμετοχή, η αποδοχή της ένταξης αδυνάμων ή μειονεκτικών ομάδων στην τοπική ζωή και η ενίσχυση των συνεργασιών τοπικών κοινωνικών και οικονομικών φορέων. Περισσότερο ανοιχτές, διαφανείς και τεκμηριωμένες με ελέγξιμο τρόπο διαδικασίες διαμόρφωσης και εφαρμογής πολιτικών, σε όλα τα επίπεδα διοίκησης, συμβάλλουν στη γενικότερη αποδοχή και στη διατήρηση διαλλακτικής συλλογικής κοινωνικής συμπεριφοράς.

η. Ισότητα ατόμων και ομάδων πολιτών.

Πρέπει να υφίσταται στις ευκαιρίες που παρέχουν οι πόλεις και οι οικισμοί της Χώρας για υγιεινή και ασφαλή διαβίωση σε επαρκή και κατάλληλη κατοικία, με ελεύθερη ανάπτυξη οικονομικών, πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

θ. Κοινωνική συνοχή, κοινωνική μερίμνα και κοινωνική δικαιοσύνη.

Οι αρχές αυτές υπερκαλύπτουν όλες τις προηγούμενες, ιδιαίτερα δε την αναφορά στα θέματα κατοικίας, την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής υποδομής και τις δράσεις για την αναζωογόνηση προβληματικών περιοχών. Η έννοια της κοινωνικής συνοχής αναφέρεται στην ανάγκη της ένταξης μειονεκτικών ομάδων ή ομάδων που αντιμετωπίζουν συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού. Η έννοια της κοινωνικής μερίμνας αναφέρεται στις ανάγκες ενίσχυσης των οικονομικά αδυνάμων και των ομάδων με ειδικές ανάγκες. Τέλος, η έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης αναφέρεται σε μια πολλαπλότητα επιμέρους αρχών και στόχων που έχουν να κάνουν και με την πιο δίκαιη και σύμφωνη με τις ανάγκες κατανομή των πόρων και των ευκαιριών αλλά και με την εφαρμογή κανόνων κράτους δικαίου στις δημόσιες δράσεις. Ο ρόλος του θεσμού της οικογένειας στα παραπάνω αναγνωρίζεται σαν ιδιαίτερα σημαντικός στη μείωση αρνητικών καταστάσεων. Ο περιορισμός της αστικής φτώχειας θεωρείται βασικό επιθυμητό αποτέλεσμα εφαρμογής της παραπάνω αρχής.

ι. Διεθνής συνεργασία.

Η ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας για ανταλλαγή εμπειριών στο χειρισμό αναπτυξιακών ζητημάτων, για δημιουργία ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και για συντονισμό στην εφαρμογή πολιτικών διεθνους κλίμακας θεωρείται σαν σημαντική προϋπόθεση για την προώθηση της εφαρμογής των στοιχείων της Συνδιάσκεψης Habitat II σε εθνικό επίπεδο.

2.4.1. Η Εθνική Επιτροπή Habitat

Κατόπιν απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ) συστήθηκε η Εθνική Επιτροπή Habitat II τον Οκτώβριο του 1994.

Η Εθνική Επιτροπή συνέταξε την Εθνική Έκθεση στην οποία αναφέρονται οι στόχοι, οι προτεραιότητες και οι βασικοί άξονες δράσης για την υλοποίηση των σκοπών της Συνδιάσκεψης

Τον Νοέμβριο 1997 ανασυστάθηκε η Εθνική Επιτροπή με κύριο ρόλο να αποτελέσει το βασικό συντονιστικό και καθοδηγητικό όργανο για την εφαρμογή της Habitat Agenda στον Ελληνικό χώρο με την συμβολή όλων των φορέων των οποίων οι δράσεις σχετίζονται με την Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Για το λόγο αυτό διαφοροποιήθηκε μερικώς η σύνθεση της ώστε να συμπεριληφθούν σε αυτή φορείς που αναπτύσσουν εκτελεστική δράση και να ισχυροποιηθεί έτσι η εμβέλεια της.

Στην Εθνική Επιτροπή συμμετέχουν εκπρόσωποι Υπουργείων, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, επαγγελματικών Τεχνικών Συλλόγων και Μη Κυβερνητικών Οργανισμών. Συνολικά συμμετέχουν 37 φορείς.

Για τη στήριξη της Εθνικής Επιτροπής συστήθηκε η Γραμματεία Ε. Ε. Habitat στη Δ/ση Οικιστικής Πολιτικής & Κατοικίας του ΥΠΕΧΩΔΕ.

2.4.2. Πιλοτικό πρόγραμμα ΥΠΕΧΩΔΕ εφαρμογής της Habitat Agenda σε τοπικό επίπεδο.

Το πιλοτικό πρόγραμμα για την σύνταξη και υλοποίηση «**Ολοκληρωμένων Τοπικών Προγραμμάτων για Βιώσιμες Πόλεις σε εφαρμογή της Habitat Agenda**» σε επιλεγμένους Δήμους και κοινότητες είναι ενταγμένο στο πρόγραμμα δράσης της Εθνικής Επιτροπής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη Οικισμών και Κατοικίας.

Βασικοί στόχοι του πιλοτικού προγράμματος είναι:

- 1) η διάχυση της πληροφόρησης για τις αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης και τους τρόπους υλοποίησης σχετικών δράσεων και παρεμβάσεων σε τοπικό επίπεδο.
- 2) Η κατανόηση της αναγκαιότητας υιοθέτησης πολιτικής ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού για την αντιμετώπιση των σύγχρονων σύνθετων προβλημάτων στις πόλεις και τους οικισμούς, σε αντίθεση με τη λογική των αποσπασματικών παρεμβάσεων.
- 3) Η ενθάρρυνση των αρχών της συμμετοχής και του εταιρισμού, ως των πλέον δημοκρατικών και αποτελεσματικών προσεγγίσεων για την επιτυχή υλοποίηση παρεμβάσεων σε τοπικό επίπεδο.

Στόχος είναι στους επιλεγμένους ΟΤΑ να δοθεί οικονομική και τεχνική υποστήριξη για την εκπόνηση : α) Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος

Βιώσιμης Ανάπτυξης – Local Habitat Agenda και β) την υλοποίηση συγκεκριμένης παρέμβασης την οποία έχει προτείνει ο ΟΤΑ στη φάση της επιλογής (και για την οποία έχει επιλεγεί).

Την προώθηση και υλοποίηση του προγράμματος έχει αναλάβει το ΥΠΕΧΩΔΕ εντάσσοντάς το στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον» με χρηματοδότηση από το Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Η Εθνική Επιτροπή Habitat σε συνεργασία με την εταιρεία ΠΕΤΑ Α.Ε. και την Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΕΔΚΕ), καθόρισε τις διαδικασίες και τα κριτήρια επιλογής των ΟΤΑ προς επιλογή. Βασική αρχή σε όλη τη διαδικασία αξιολόγησης υπήρξε η αντιπροσώπευση όλων των διοικητικών περιφερειών της χώρας καθώς και των ΟΤΑ ως προς το πληθυσμιακό μέγεθος, τον οικονομικό και γεωγραφικό χαρακτήρα και το επίπεδο ανάπτυξης.

Στην πρόσκληση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ με την από 19/7/1999 επιστολή του ανταποκρίθηκαν οι μισοί σχεδόν ΟΤΑ της χώρας, συνολικά 491 Δήμοι και Κοινότητες, ανταπόκριση που θεωρήθηκε ιδιαίτερα ικανοποιητική. Στη φάση της πρώτης αξιολόγησης μπήκαν 445 προτάσεις, από τις οποίες επελέγησαν ως καλύτερες οι 76. Η Εθνική Επιτροπή κατέληξε συνολικά στις 60 καλύτερες προτάσεις.⁹

Τελικά στο πρόγραμμα της Habitat Agenda εντάχθηκαν 47 δήμοι και ο Σύνδεσμος 21 Δήμων της Β.Α. Αθήνας.¹⁰

Στη συνέντευξη με τον κύριο Χρήστο Αντωνόπουλο, προϊστάμενο τμήματος Α΄ - Στεγαστικής πολιτικής του ΥΠΕΧΩΔΕ, υπεύθυνο παρακολούθησης των προγραμμάτων Habitat Agenda σε εθνικό επίπεδο, ότι σε πολλές περιπτώσεις στην Ελλάδα δεν λειτουργούν ορθά, ή λειτουργούν ελλιπώς οι συμμετοχικές διαδικασίες. Εάν δεν ακολουθηθούν οι συμμετοχικές διαδικασίες, αφενός δεν θα έχουμε σαφή και χρήσιμα δεδομένα, αφετέρου διακυβεύονται οι πόροι της χρηματοδότησης.

Το πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχουν στην Ελλάδα σύγχρονοι θεσμοί για την ενεργό συμμετοχή και παρέμβαση των πολιτών και των τοπικών οργανώσεων στις αποφάσεις και τα προγράμματα τοπικού ή περιφερειακού επιπέδου είτε αυτά γίνονται από κεντρικές ή περιφερειακές ή νομαρχιακές υπηρεσίες είτε από ΟΤΑ. Το θέμα των αδυναμιών της ελληνικής κοινωνίας στον τομέα της αυτόνομης συμμετοχής και δράσης των πολιτών και τοπικών οργανώσεων σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές κοινωνίες, είναι εξαιρετικά σύνθετο και εμπλέκεται μεταξύ άλλων, με τον ρόλο της οικογένειας και των συγγενικών και τοπικιστικών δικτύων, άλλων μορφών κινητοποίησης και τον ρόλο των κομμάτων.¹¹

Στην Ελλάδα οι ΟΤΑ, στην ουσία ως μαχητικοί εκπρόσωποι των συμφερόντων του τοπικού πληθυσμού και ως ιδιόμορφοι φορείς πίεσης προς την κεντρική εξουσία, έχουν υποκαταστήσει την συμμετοχή των πολιτών και των αυτόνομων τοπικών κοινωνικών οργανώσεων και έχουν οδηγήσει στην πλήρη επισκίαση του ζητήματος της κοινωνικής συμμετοχής, σε έναν τομέα όπου το ελληνικό πολιτικό και διοικητικό σύστημα αλλά και η ίδια η κοινωνία παρουσιάζουν ριζικές αδυναμίες και θεσμικά κενά.

⁹ Εθνική έκθεση της Ελλάδος για την Ειδική Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για τον απολογισμό εφαρμογής της Habitat Agenda – Istanbul +5, Αθήνα, 2001.

¹⁰ Βλέπε πίνακα1.

¹¹ ΔΕΠΟΣ, Βαμβακόπουλος Β, Βασενχοβεν Λ., Παπαγιαννης Ε., Εθνική Έκθεση της Ελλάδος & Βασικοί οικιστικοί και στεγαστικοί δείκτες για την Ελλάδα και την Αθήνα, Αθήνα, 1996.

Πίνακας 1. Οι Δήμοι που επιλέγησαν για Habitat Agenda

	ΔΗΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ		ΔΗΜΟΣ	ΝΟΜΟΣ
1	ΜΑΣΤΙΚΟΧΩΡΙΩΝ	ΧΙΟΥ	43	ΧΑΙΡΩΝΙΑΣ	ΒΟΙΩΤΙΑΣ
2	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	ΛΕΣΒΟΥ	44	ΠΑΥΛΙΑΝΗΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ
3	ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	45	ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	ΧΑΝΙΩΝ
4	ΜΕΛΙΤΕΙΕΩΝ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	46	ΑΛΕΞΑΝ/ΛΗΣ	ΑΛΕΞΑΝ/ΛΗΣ
5	ΝΑΞΟΥ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	47	ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ	ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ
6	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	48	ΑΝΤΟΓΟΝΙΔΩΝ	ΗΜΑΘΙΑΣ
7	ΒΟΡΕΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ			
8	ΑΡΤΑΙΩΝ	ΑΡΤΑΣ			
9	ΚΟΝΙΤΣΑ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ			
10	ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ			
11	ΚΑΖΑΤΖΑΚΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ			
12	ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ	ΛΑΣΗΘΙΟΥ			
13	ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΛΑΣΗΘΙΟΥ			
14	ΑΡΧΑΝΩΝ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ			
15	ΓΑΖΙΟΥ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ			
16	21 ΔΗΜΟΙ	ΑΤΤΙΚΗΣ			
17	ΡΑΦΗΝΑΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ			
18	ΑΙΓΑΛΕΩ	ΑΤΤΙΚΗΣ			
19	ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ			
20	ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	ΑΤΤΙΚΗΣ			
21	ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ			
22	ΩΛΕΝΗΣ	ΗΛΕΙΑΣ			
23	ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ			
24	ΑΚΡΑΤΑΣ	ΑΧΑΪΑΣ			
25	ΑΓΡΙΝΙΟΥ	ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ			
26	ΦΙΛΙΑΤΡΩΝ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ			
27	ΑΙΓΕΙΡΟΥ	ΡΟΔΟΠΗΣ			
28	ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	ΡΟΔΟΠΗΣ			
29	ΑΒΔΗΡΩΝ	ΞΑΝΘΗΣ			
30	ΣΥΚΕΩΝ	ΘΕΣΣ/ΚΗΣ			
31	ΠΟΛΥΚΑΣΤΡΟΥ	ΚΙΛΚΙΣ			
32	ΒΕΡΤΙΣΚΟΥ	ΘΕΣΣ/ΚΗΣ			
33	ΠΕΛΛΑΣ	ΠΕΛΛΑΣ			
34	Ν. ΙΩΝΙΑΣ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ			
35	ΚΑΡΔΙΤΣΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ			
36	ΣΟΦΑΔΩΝ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ			
37	ΤΥΡΝΑΒΟΥ	ΛΑΡΙΣΑΣ			
38	ΠΛΑΣΤΗΡΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ			
39	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΦΛΩΡΙΝΑΣ			

40	ΚΟΖΑΝΗΣ	ΚΟΖΑΝΗΣ
41	ΠΕΝΤΑΛΟΦΟΥ	ΚΟΖΑΝΗΣ
42	ΣΤΥΛΙΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Πηγή: Τμήμα στεγαστικής πολιτικής
του ΥΠΕΧΩΔΕ

3. Ολοκληρωμένα τοπικά προγράμματα Habitat Agenda¹²

3.1 Προϋποθέσεις για τον επιτυχή σχεδιασμό και υλοποίηση.

Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο οι δύο βασικοί στόχοι της Habitat Agenda στην Ελλάδα είναι η **Βιώσιμη Ανάπτυξη των Οικισμών** και η **εξασφάλιση Επαρκούς Στέγης για Όλους**. Είναι σαφές ότι πρόκειται για ένα καινοτόμο και αρκετά δύσκολο έργο όχι μόνο ως προς τους στόχους αλλά κυρίως λόγω της μεθόδου που ακολουθείται.

Καλείται η τοπική αυτοδιοίκηση να κινητοποιηθεί και να αντιμετωπίσει σημαντικά θέματα για την βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης των μέτρων.

Για την υλοποίηση όλων αυτών των μέτρων και πολιτικών απαιτούνται νέα εργαλεία, νέες μέθοδοι και νέα νοοτροπία. Οι απαιτήσεις αυτές θέτουν με τη σειρά τους το ζήτημα της **αναβάθμισης του τρόπου λειτουργίας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης** σε πολιτικό, κοινωνικό, διοικητικό και τεχνικό επίπεδο.

Εξετάζουμε λοιπόν αναλυτικά τις βασικές προϋποθέσεις για τον επιτυχή σχεδιασμό και την υλοποίηση της Habitat Agenda.

3.1.1 Πολιτική βούληση

Για την εισαγωγή και προώθηση μιας τόσο καινοτόμου μεθόδου σχεδιασμού, η οποία είναι εκτός των συνηθισμένων πρακτικών της τοπικής αυτοδιοίκησης απαιτείται πρώτα από όλα πολιτική βούληση από πλευράς των εκλεγμένων διοικήσεων των ΟΤΑ.

Απαιτείται λοιπόν σταθερή και μακρόχρονη συνεργασία των Δημάρχων ή Κοινοταρχών, των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων, των εργαζομένων στην τοπική αυτοδιοίκηση, των κοινωνικών φορέων και οργανώσεων της τοπικής κοινωνίας.

Αυτή η τόσο δύσκολη συνεργασία μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την δυναμική κινητοποίηση της τοπικής εξουσίας, που θα πρέπει να εξηγήσει στους πολίτες τα μακροπρόθεσμα οφέλη όλης αυτής της διαδικασίας.

3.1.2. Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία της Habitat Agenda είναι η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας.

¹² Το κεφάλαιο αυτό περιέχει αποσπάσματα από τον, «Οδηγός Εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda», ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2002

Η Τοπική Επιτροπή Habitat Agenda (Τ.Ε.Η.Α.) που προβλέπεται, πρέπει να αποτελείται από ένα όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτικό δείγμα της τοπικής κοινωνίας. Θα πρέπει να συμμετέχουν εκπρόσωποι συνδικαλιστικών οργανώσεων, πολιτιστικών ή αθλητικών συλλόγων, καλλιτέχνες, οικολογικές οργανώσεις και εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα.

Η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας μπορεί να πραγματοποιηθεί με πολλούς τρόπους, ανάλογα με το μέγεθος, τις δυνατότητες και τις ιδιαιτερότητες κάθε ΟΤΑ. Θα πρέπει να διασφαλίζεται τόσο η ευρεία και ισότιμη συμμετοχή όλων των κοινωνικών εταίρων, όσο και η συστηματική και αξιόπιστη καταγραφή των τοπικών προβλημάτων και προτεραιοτήτων.

3.1.3. Συνεργασίες σε τοπικό επίπεδο

Η Habitat Agenda επισημαίνει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί μια συλλογική προσπάθεια, στην οποία εμπλέκονται όλες οι κοινωνικές δυνάμεις. Για τον σκοπό αυτό είναι σημαντικό να εξασφαλίζονται οι όροι και προϋποθέσεις για τη στενή, συνεχή και αποτελεσματική συνεργασία όλων των τοπικών δυνάμεων στη διαδικασία ανάπτυξης και εφαρμογής της Habitat Agenda.

Στο ζήτημα των συνεργασιών, η προώθηση και η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών και κινήτρων είναι ευθύνη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης η οποία θα πρέπει να προωθεί και να ενθαρρύνει την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης προγραμμάτων και μέτρων για τη βιώσιμη ανάπτυξη των οικισμών.

Ειδικότερα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει :

- *Να εξασφαλίζει ίση και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση όλων των κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα των νέων, των γυναικών και αυτών που αντιμετωπίζουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης.*
- *Να προωθεί προγράμματα επίλυσης συγκρούσεων και ανταγωνιστικών τάσεων για την κατανομή, την πρόσβαση και τη χρήση των αστικών πόρων.*
- *Να προωθεί τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων για την προώθηση προγραμμάτων και μέτρων βελτίωσης των οικισμών και παροχής επαρκούς στέγης.*
- *Να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις στην ανάληψη πρωτοβουλιών και την υλοποίηση επενδύσεων που θα συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας, την παροχή υπηρεσιών, την κατασκευή υποδομών, οικονομικά προσιτών κατοικιών κλπ.*
- *Να προωθεί τη συνεργασία με πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα και να αξιοποιεί την ακαδημαϊκή έρευνα για την υλοποίηση καινοτόμων λύσεων στα προβλήματα των οικισμών.*

3.1.4 Ενδυνάμωση του ρόλου και της λειτουργίας των ΟΤΑ

Η ενδυνάμωση του ρόλου και της λειτουργίας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι απαραίτητη για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στην υλοποίηση της Habitat Agenda.

Οι βασικές υποδομές που είναι απαραίτητες για τον αποτελεσματικό σχεδιασμό και υλοποίηση της Habitat Agenda είναι σύμφωνα με τον Οδηγό Εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda οι εξής :

- **Ευέλικτοι μηχανισμοί καταγραφής και παρακολούθησης των εξελίξεων** στους τομείς της οικιστικής ανάπτυξης, της στέγης, του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, καθώς και της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Η συστηματική παρακολούθηση των εξελίξεων στους παραπάνω τομείς αποτελεί βασική προϋπόθεση για τον σωστό και αποτελεσματικό σχεδιασμό.
- **Μηχανισμοί και υποδομές τεκμηρίωσης των εξελίξεων αλλά και των προγραμμάτων.** Η τεκμηρίωση αφορά τη συστηματική συλλογή και αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων στοιχείων που αφορούν το δήμο, την οργάνωσή τους σε βάσεις δεδομένων και την αξιοποίησή τους για τον σχεδιασμό και υλοποίηση των προγραμμάτων και την κατασκευή των κατάλληλων δεικτών.
- **Μηχανισμοί και δομές προώθησης της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας** στις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης, προώθησης συνεργασιών μεταξύ φορέων, συνεργασιών δημόσιου-ιδιωτικού τομέα κλπ.
- **Μηχανισμοί πληροφόρησης του κοινού, και επικοινωνίας με άλλους ΟΤΑ,** κρατικούς φορείς, διεθνείς οργανισμούς, Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ΕΕ κλπ. Η χρήση του διαδικτύου μπορεί να αποτελέσει εξαιρετικά αποτελεσματικό εργαλείο τόσο για την παρουσίαση των δραστηριοτήτων του ΟΤΑ και την πληροφόρηση του κοινού, όσο και για την επικοινωνία με άλλους φορείς.

Απαιτείται όμως για την δημιουργία των παραπάνω βασικών υποδομών:

- 1) επιμόρφωση του προσωπικού των ΟΤΑ ως προς τους στόχους, το περιεχόμενο, τις προοπτικές της Habitat Agenda γενικά αλλά και του ολοκληρωμένου προγράμματος Habitat του δήμου.
- 2) χρήση νέων τεχνολογιών (Ηλεκτρονικοί υπολογιστές Συλλογή και διαχείριση στατιστικών στοιχείων, διαχείριση ψηφιακών χαρτών, Χρήση εργαλείων παρακολούθησης της εφαρμογής προγραμμάτων όπως είναι οι δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης, ή τεχνικών και διαδικασιών διαχείρισης περιβαλλοντικών προγραμμάτων)
- 3) κατανομή αρμοδιοτήτων σε επίπεδο υπηρεσιών του δήμου για την παρακολούθηση της υλοποίησης της Habitat Agenda.

3.2. Βασικά εργαλεία εφαρμογής της Habitat Agenda

3.2.1 Υιοθέτηση πολιτικής ολοκληρωμένων προγραμμάτων

Η εφαρμογή της Habitat Agenda προϋποθέτει την κατάρτιση και υλοποίηση σε τοπικό επίπεδο, **Ειδικών Προγραμμάτων Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων**. Οι παρεμβάσεις αυτές περιλαμβάνουν μια σειρά από δράσεις οι οποίες είναι ενταγμένες σε έναν συγκεκριμένο στόχο, τον οποίο προσπαθούν να προσεγγίσουν. Όλες οι παρεμβάσεις και οι στόχοι που εξυπηρετούν, είναι με τη σειρά τους ενταγμένες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο γενικών στόχων προς την κατεύθυνση της δημιουργίας οικισμών βιώσιμων, ανθρώπινων, προσανατολισμένων στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών όλων των πολιτών χωρίς διακρίσεις, με ευαισθησία απέναντι στις γυναίκες, τους νέους και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Η προσέγγιση αυτή, που προτείνει η Habitat Agenda, αποτελεί ένα δομημένο και συνεκτικό πλαίσιο στόχων και δράσεων, στο οποίο τα επί μέρους έργα, μελέτες, αναπτυξιακά προγράμματα, κοινωνικές, πολιτιστικές δράσεις κλπ, που συνθέτουν τις δραστηριότητες ενός ΟΤΑ, αποτελούν μέρος μίας μακροπρόθεσμης και σφαιρικής πολιτικής. Η υιοθέτηση της προσέγγισης αυτής από τους ΟΤΑ, μέσα από την εφαρμογή της Habitat Agenda, σηματοδοτεί την **εγκατάλειψη της λογικής των μεμονωμένων και αποσπασματικών παρεμβάσεων, που δεν σχετίζονται μεταξύ τους και δεν υπακούουν σε έναν κεντρικό στόχο.**

3.2.2 Ενσωμάτωση Αστικών Δεικτών βιώσιμης ανάπτυξης

Απαραίτητη για την υλοποίηση των στόχων της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, είναι η ανάπτυξη και χρήση Αστικών Δεικτών. Οι δείκτες παρέχουν **ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες** για συγκεκριμένα θέματα και προβλήματα και αποτελούν σημαντικό εργαλείο για :

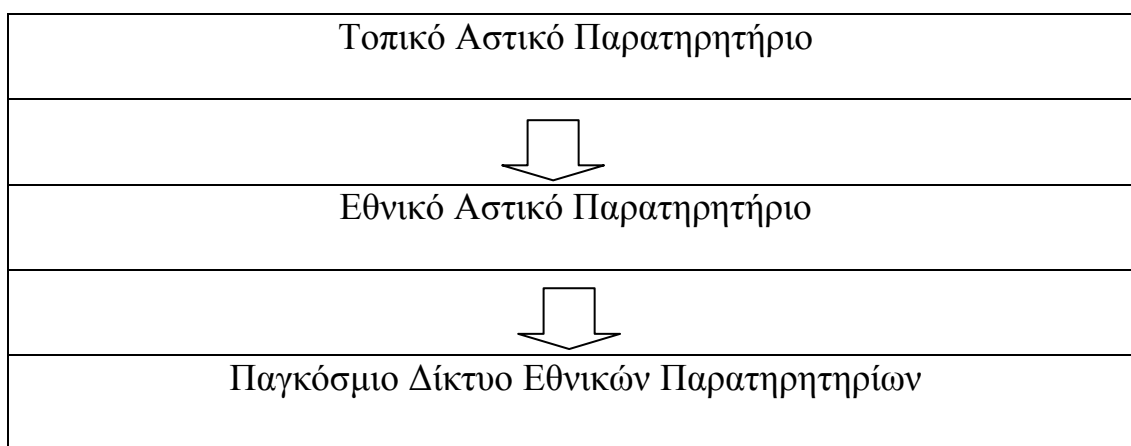
- *Την ακριβή αποτίμηση της κατάστασης και την παρακολούθηση των εξελίξεων στους ανθρώπινους οικισμούς.*
- *Την επιλογή συγκεκριμένων πολιτικών και δράσεων που να απαντούν στα αστικά προβλήματα και την ορθολογική κατανομή των διαθέσιμων πόρων.*
- *Την συστηματική παρακολούθηση της πορείας εφαρμογής και της αποδοτικότητας των μέτρων πολιτικής και των συγκεκριμένων δράσεων που τα υλοποιούν.*
- *Τη συστηματική ενημέρωση των πολιτών για την πορεία εφαρμογής και τις επιδόσεις των τοπικών προγραμμάτων.*

3.2.3 Ίδρυση Τοπικών Παρατηρητηρίων

Η πρόταση για την ίδρυση Τοπικών Αστικών Παρατηρητηρίων διατυπώθηκε από τη συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης, με κεντρική ιδέα τη δημιουργία μηχανισμών υποβοήθησης της διαδικασίας εφαρμογής της Habitat Agenda. Ένα Τοπικό Αστικό Παρατηρητήριο αποτελεί έναν εξουσιοδοτημένο θεσμό σε τοπικό επίπεδο, στο οποίο απασχολείται ειδικευμένο προσωπικό, με αντικείμενο :

- Τη διάγνωση και παρακολούθηση των συνθηκών και τάσεων αστικής ανάπτυξης
- Τη συστηματική συλλογή και επεξεργασία στοιχείων και τον υπολογισμό αστικών δεικτών
- Την ανάπτυξη εργαλείων και μεθόδων παρακολούθησης της αστικής ανάπτυξης
- Την προώθηση της επαφής και συνεργασίας μεταξύ των φορέων λήψης αποφάσεων και των ενδιαφερόμενων ομάδων της τοπικής κοινωνίας (κοινωνικές ομάδες και οργανώσεις, ιδιωτικός τομέας, μη κυβερνητικές οργανώσεις κλπ).
- Την παροχή υπηρεσιών τεχνικής υποστήριξης και κατάρτισης προς τους ΟΤΑ που συμμετέχουν.
- Την δικτύωση με άλλα Τοπικά και Εθνικά Παρατηρητήρια για την ανταλλαγή γνώσεων, πληροφορίας, βέλτιστων πρακτικών κλπ

Ένα Τοπικό Αστικό Παρατηρητήριο μπορεί να ιδρυθεί σε επίπεδο μίας πόλης ή ομάδας μικρότερων ΟΤΑ. Τα Τοπικά Αστικά Παρατηρητήρια συνθέτουν, σε εθνικό επίπεδο, ένα δίκτυο το οποίο αποτελεί το Εθνικό Αστικό Παρατηρητήριο και το οποίο, με τη σειρά του, είναι ενταγμένο στο Παγκόσμιο Δίκτυο Εθνικών Παρατηρητηρίων.

3.3. Μεθοδολογία και προδιαγραφές για την εκπόνηση του Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος

3.3.1 Εσωτερική οργάνωση Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Για τον συντονισμό και παρακολούθηση των διαδικασιών εκπόνησης του ολοκληρωμένου προγράμματος, κάθε ΟΤΑ θα πρέπει να ορίσει έναν τουλάχιστον υπεύθυνο, ο οποίος θα ονομάζεται **Υπεύθυνος Habitat (Υ.ΗΑ)**. Η σωστή και άμεση επιλογή του αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο στα πρώτα στάδια του προγράμματος. Ο υπεύθυνος Habitat, θα πρέπει να είναι ένας μόνιμος υπάλληλος του Δήμου ή ένα άτομο που θα προσληφθεί για το σκοπό αυτό. Βασικό του αντικείμενο κατά τη διάρκεια εκπόνησης του ολοκληρωμένου προγράμματος θα είναι :

- *Ο συντονισμός και παρακολούθηση των εργασιών της Τοπικής Επιτροπής Habitat*
- *Ο συντονισμός των υπηρεσιών του ΟΤΑ και η συστηματική ενημέρωση του προσωπικού.*
- *Η παροχή των κατάλληλων στοιχείων και πληροφοριών από τα αρχεία και τις δραστηριότητες του ΟΤΑ στον Μελετητή, για θέματα που αφορούν τη βασική ανάλυση, τον υπολογισμό των δεικτών και την κατάρτιση του προγράμματος.*
- *Η διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ της επιτροπής Habitat, του Μελετητή και της διοίκησης του ΟΤΑ.*
- *Η επικοινωνία και συνεργασία με τις αρμόδιες Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ, της Νομαρχίας και της Περιφέρειας καθώς με άλλους ΟΤΑ του προγράμματος.*
- *Η παρακολούθηση των εξελίξεων στον Ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο και η επικοινωνία με φορείς και οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης εκτός Ελλάδος, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειρίας.*

Ο Υπεύθυνος Habitat θα παρακολουθήσει από πολύ κοντά τις διαδικασίες εκπόνησης του ολοκληρωμένου προγράμματος και θα έχει πολύ καλή γνώση του περιεχομένου, των διαδικασιών και των τεχνικών/ επιστημονικών απαιτήσεων για την κατάρτισή του. Με την ολοκλήρωση της κατάρτισης του προγράμματος ο δήμος θα έχει εξασφαλίσει, μέσω του Υπεύθυνος Habitat, μια πολύ καλή πρόσβαση στην όλη τεχνογνωσία και φιλοσοφία του προγράμματος. Την τεχνογνωσία και φιλοσοφία αυτή ο Υπεύθυνος Habitat θα μπορεί στη συνέχεια να διαχύσει και εφαρμόσει στις υπηρεσίες του ΟΤΑ, επιτυγχάνοντας σταδιακά την ποιοτική και λειτουργική τους αναβάθμιση.

Για την επιτυχή υλοποίηση των παραπάνω ο Υπεύθυνος Habitat είναι σκόπιμο να διαθέτει τα εξής προσόντα :

- *Πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (π.χ ένας Μηχανικός).*
- *Γνώση μίας τουλάχιστον ξένης γλώσσας (κατά προτίμηση Αγγλικά)*
- *Εμπειρία στη χρήση Η/Υ και του Internet. Τυχόν εμπειρία στη χρήση προγραμμάτων διαχείρισης χαρτών και στατιστικών δεδομένων θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμη.*

Επιπλέον, θα ήταν σημαντικό ο Υπεύθυνος Habitat να έχει καλή γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και προβλημάτων της περιοχής (εντοπιότητα) καθώς και των έργων και προγραμμάτων που έχει υλοποιήσει ο δήμος.

Στα πλαίσια του προγράμματος κάθε ΟΤΑ θα πρέπει να συνεργαστεί με μια ομάδα εξειδικευμένων επιστημόνων (*Μελετητής*), οι οποίοι θα επιλεγούν με βάση τους κανόνες και τις διαδικασίες που θα οριστούν από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Ο ρόλος του Μελετητή θα εστιάζεται στα εξής:

- Αναγνώριση προβλημάτων αιτιών και τάσεων, μέσω της Βασικής Ανάλυσης
- Υπολογισμός των σχετικών Δεικτών
- Ιεράρχηση προβλημάτων διατύπωση στόχων
- Κατάρτιση του Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος

Ο Μελετητής θα εποπτεύεται από τον Υπεύθυνο Habitat και θα συνεργάζεται με την Επιτροπή Habitat.

Κάθε ΟΤΑ θα μεριμνήσει ώστε να υπάρχει εγκατεστημένος στις υπηρεσίες του τουλάχιστον ένας Ηλεκτρονικός Υπολογιστής με modem και εκτυπωτή, στη διάθεση του Υπεύθυνου Habitat. Η απόκτηση πρόσβασης στο διαδίκτυο καθώς και διεύθυνσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) κρίνεται επίσης απαραίτητη. Η **χρήση του διαδικτύου** θα προσφέρει σημαντικές δυνατότητες τόσο για επικοινωνία όσο και για άντληση πληροφοριών από ελληνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς ιστοσελίδες (π.χ. Πρόγραμμα Habitat του ΟΗΕ, Δίκτυο Υγιών Πόλεων, ICLEI), ενώ θα μπορούν να αναζητηθούν εύκολα και γρήγορα πρακτικές από ευρωπαϊκούς και άλλους Δήμους με μεγάλη **πείρα** στην εφαρμογή ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων της Habitat Agenda ή της **Local Agenda 21**.

Ένα άλλο σημαντικό σημείο είναι η **ενημέρωση των υπηρεσιών του Δήμου** για την εφαρμογή της Habitat Agenda και το περιεχόμενό της. Κάθε εργαζόμενος θα πρέπει να γνωρίζει το όραμα του Δήμου, τους στόχους που έχουν τεθεί και το πρόγραμμα δράσης που υλοποιείται, έτσι ώστε να είναι σε θέση να συμβάλλει και ο ίδιος αποτελεσματικά.

Πέρα από τους υπαλλήλους του Δήμου, είναι **απαραίτητο να ενημερωθεί άμεσα η τοπική κοινωνία** σχετικά με το περιεχόμενο και την εφαρμογή της Habitat Agenda και το ρόλο της στη βιώσιμη ανάπτυξη του δήμου. Ο δήμος θα πρέπει για τον σκοπό αυτό να αξιοποιήσει κάθε διαθέσιμο μέσο επικοινωνίας όπως τον τοπικό τύπο, τοπικούς ραδιοσταθμούς, την ιστοσελίδα (εφ' όσον διαθέτει), ειδικούς πίνακες ανακοινώσεων κτλ.

3.3.2. Δημιουργία Τοπικής Επιτροπής Habitat

Όπως ήδη αναφέρθηκε, για την υλοποίηση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στις διαδικασίες σχεδιασμού του ολοκληρωμένου προγράμματος, συνίσταται η δημιουργία μίας *Τοπικής Επιτροπής Habitat (T.E.HA)*. Η λειτουργία της

Τ.Ε.ΗΑ, που θα έχει συμβουλευτικό ρόλο, θα εξασφαλίσει ένα βασικό επίπεδο τοπικής συμμετοχής, ενώ παράλληλα θα πυροδοτήσει τη συζήτηση για τα τοπικά προβλήματα και θα προωθήσει την συνεργασία μεταξύ των δυνάμεων της τοπικής κοινωνίας. Στην ενότητα αυτή περιγράφονται οι απαραίτητες διαδικασίες για τη σύσταση και λειτουργία της επιτροπής αυτής.

Θα πρέπει να τονισθεί ότι η περιγραφή που ακολουθεί αποτελεί ουσιαστικά ένα γενικό πλαίσιο. Η τελική επιλογή των διαδικασιών σύστασης, των όρων λειτουργίας, του μεγέθους και της σύνθεσης της επιτροπής, ανήκει στη δικαιοδοσία του ΟΤΑ. Βασικοί βέβαια όροι για την επιτυχή λειτουργία της Τ.Ε.ΗΑ είναι :

- Η εξασφάλιση ευρείας και ισότιμης συμμετοχής όλων των κοινωνικών εταίρων, και
- Η εξασφάλιση όρων συστηματικής και αξιόπιστης καταγραφής και αξιολόγησης των τοπικών προβλημάτων.

Η **επιλογή των μελών της επιτροπής** θα πρέπει να γίνει μέσω της κατάλληλης πρόσκλησης συμμετοχής (π.χ. δημοσίευση σε τοπική εφημερίδα, ανακοίνωση σε δημόσιους χώρους κλπ). Βασικός στόχος της σύνθεσης της Τ.Ε.ΗΑ είναι η **πληρέστερη δυνατή εκπροσώπηση όλων των κοινωνικών ομάδων, των εκπροσώπων του παραγωγικού και επιχειρηματικού τομέα και της πολιτιστικής ζωής**. Ενδεικτικά, η πρόσκληση μπορεί να απευθύνεται σε :

- Κοινωνικούς Φορείς
- Πολιτιστικούς φορείς
- Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς
- Φορείς από τον Ιδιωτικό τομέα
- Προσωπικότητες της τοπικής κοινωνίας

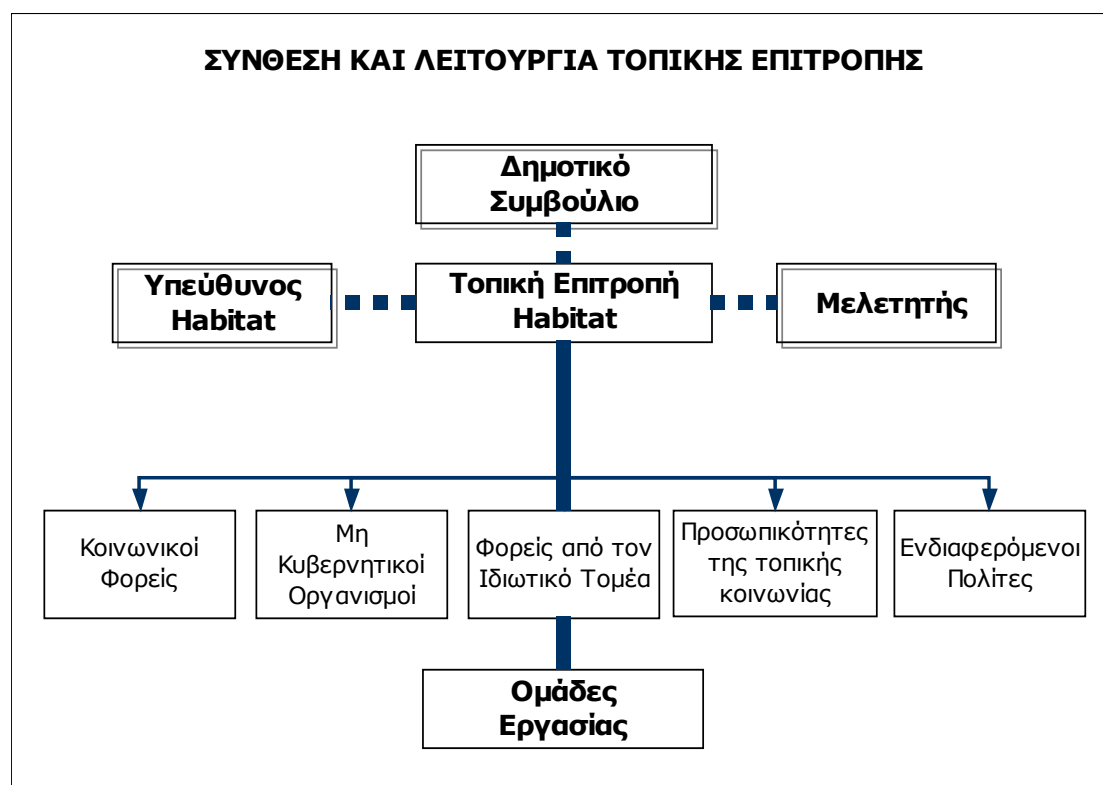
Η τελική σύνθεση της επιτροπής θα καθορισθεί και θα επικυρωθεί με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, μετά από εισήγηση του Υπεύθυνου Habitat. Ο πρόεδρος της επιτροπής θα ορισθεί από το Δ.Σ.

Τα μέλη που θα επιλεγούν θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό την τοπική κοινωνία και, παράλληλα, να μπορούν να συνεισφέρουν με τις απόψεις τους σε όλο το φάσμα της θεματολογίας της Habitat Agenda, στο βαθμό βέβαια που αυτό είναι δυνατό. Ο καθορισμός του αριθμού των μελών της Τ.Ε.ΗΑ είναι στην απόλυτη δικαιοδοσία του ΟΤΑ ο οποίος και θα σταθμίσει τελικά τις ανάγκες αντιπροσωπευτικότητας αλλά και της λειτουργικότητας και ευελιξίας της επιτροπής.

Η Τ.Ε.ΗΑ θα πρέπει να οργανωθεί σε **Θεματικές Ομάδες Εργασίας** με γνώμονα τους άξονες της θεματικής της Habitat Agenda (π.χ. περιβάλλον, πολιτισμός, πολεοδομικά προβλήματα, κοινωνικά προβλήματα κλπ) και τις ιδιαίτερες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Ο αριθμός των θεματικών ομάδων θα εξαρτηθεί από το μέγεθος της επιτροπής και είναι στην κρίση του ΟΤΑ. Τα μέλη της Τ.Ε.ΗΑ θα

ενταχθούν στις ομάδες αυτές σύμφωνα με την εμπειρία τους και τους τομείς που εκπροσωπούν. Καλό θα είναι σε κάθε θεματική ομάδα να συμμετέχει και ένα στέλεχος των υπηρεσιών του ΟΤΑ, σχετικό με το αντικείμενό της, για να τροφοδοτεί τη διαδικασία με τα σχετικά στοιχεία και την εμπειρία του.

Ο ρόλος της επιτροπής είναι να συνεισφέρει με τις εμπειρίες, τους προβληματισμούς και τις ιεραρχήσεις της τοπικής κοινωνίας, στα διαφορετικά στάδια εκπόνησης του Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος.

Πίνακας 2. Σύνθεση και λειτουργία της Τοπικής Επιτροπής
 Πηγή : ΥΠΕΧΩΔΕ, Οδηγός Εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda, Αθήνα, 2002

3.3.3 Αναγνώριση προβλημάτων, αιτιών και τάσεων

Βασική προϋπόθεση για τον επιτυχή και αποτελεσματικό σχεδιασμό του Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος είναι η ρεαλιστική και σε βάθος διάγνωση των τοπικών προβλημάτων και η ιεράρχησή τους, με τρόπο που να αντικατοπτρίζει τις κοινωνικές προτεραιότητες και προβληματισμούς, τις υλικοτεχνικές δυνατότητες του δήμου και τις δυνατότητες βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής.

Θα πρέπει να γίνει μια συστηματική διερεύνηση, η οποία θα κινηθεί μέσα στα πλαίσια της θεματικής της Habitat Agenda και θα καλύψει τους τομείς της οικιστικής

ανάπτυξης, της στέγασης, του περιβάλλοντος και της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Η διαδικασία αυτή θα γίνει σε δύο παράλληλα επίπεδα :

1. Το κοινωνικό επίπεδο, από εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας που συμμετέχουν στην Τοπική Επιτροπή Habitat και προσφέρουν τη δική τους οπτική και εμπειρία.
2. Το επίπεδο της επιστημονικής ανάλυσης και τεκμηρίωσης από ειδικευμένους μελετητές

Η επιστημονική ανάλυση σε μια διαδικασία αναγνώρισης προβλημάτων και αιτιών είναι σημαντική. Ταυτόχρονα, άλλα ζητήματα τα οποία δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν από τη θεματολογία της Βασικής Ανάλυσης που θα εκπονήσει ο Μελετητής, μπορούν να αναδειχθούν από την επιτροπή Habitat με βάση την οπτική και εμπειρία της τοπικής κοινωνίας.

Πίνακας 3

Πηγή :ΥΠΕΧΩΔΕ, Οδηγός Εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda, Αθήνα, 2002

Οι δύο αυτές παράλληλες διαδικασίες δεν θα λειτουργήσουν ανεξάρτητα η μία από την άλλη. Η επιτροπή και ο Μελετητής θα βρίσκονται σε επικοινωνία και συνεργασία, είτε άμεσα είτε μέσω του Υπεύθυνου Habitat, και θα αλληλοτροφοδοτούνται. Η τελική σύνθεση της "λίστας" των προβλημάτων και της ιεράρχησής τους θα γίνει με ευθύνη του Μελετητή και θα υποβληθεί στο Δημοτικό Συμβούλιο για έγκριση.

Με την καταγραφή των προβλημάτων από κάθε ομάδα εργασίας, είναι αναμενόμενο να προκύψει ένας μεγάλος αριθμός θεμάτων για τα οποία θα απαιτηθεί μία ταξινόμηση και ιεράρχηση ανάλογα με τη σπουδαιότητα τους. Κατά συνέπεια, οι Θεματικές Ομάδες

Εργασίας θα πρέπει να παρουσιάσουν στην ολομέλεια της Τοπικής Επιτροπής Habitat τα θέματα που έχουν εξετάσει, ώστε να γίνει μία συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων και φυσικά των αιτιών

Η **ιεράρχηση** των προβλημάτων που έχουν εντοπισθεί είναι πιθανόν η πιο δύσκολη και σύνθετη φάση αυτού του σταδίου και θα πρέπει να γίνει έχοντας πλήρη επίγνωση των επιπτώσεων του κάθε προβλήματος και ταυτόχρονα των αναγκών της τοπικής κοινωνίας.

Κατά τη διάρκεια των εργασιών αναγνώρισης και ιεράρχησης των προβλημάτων, η επιτροπή θα πρέπει να έχει καλή συνεργασία και επικοινωνία με τον Μελετητή ο οποίος θα εκπονεί τη **Βασική Ανάλυση** και τον **Υπολογισμό των Δεικτών**.

Το βασικό προϊόν των εργασιών της επιτροπής είναι μια **έκθεση**, στην οποία περιγράφονται, ιεραρχημένα, τα προβλήματα του ΟΤΑ και οι αιτίες που τα δημιούργησαν.

Ο Μελετητής έχει την ευθύνη σύνταξης της **τελικής έκθεσης Αναγνώρισης Προβλημάτων, Αιτιών και Τάσεων**, η οποία θα αποτελεί **σύνθεση**, σε όποιο βαθμό απαιτείται, των δικών του ευρημάτων και των συμπερασμάτων της Τοπικής Επιτροπής Habitat. Η έκθεση θα υποβληθεί στο Δ.Σ του Δήμου.

3.3.4. Διατύπωση Οράματος

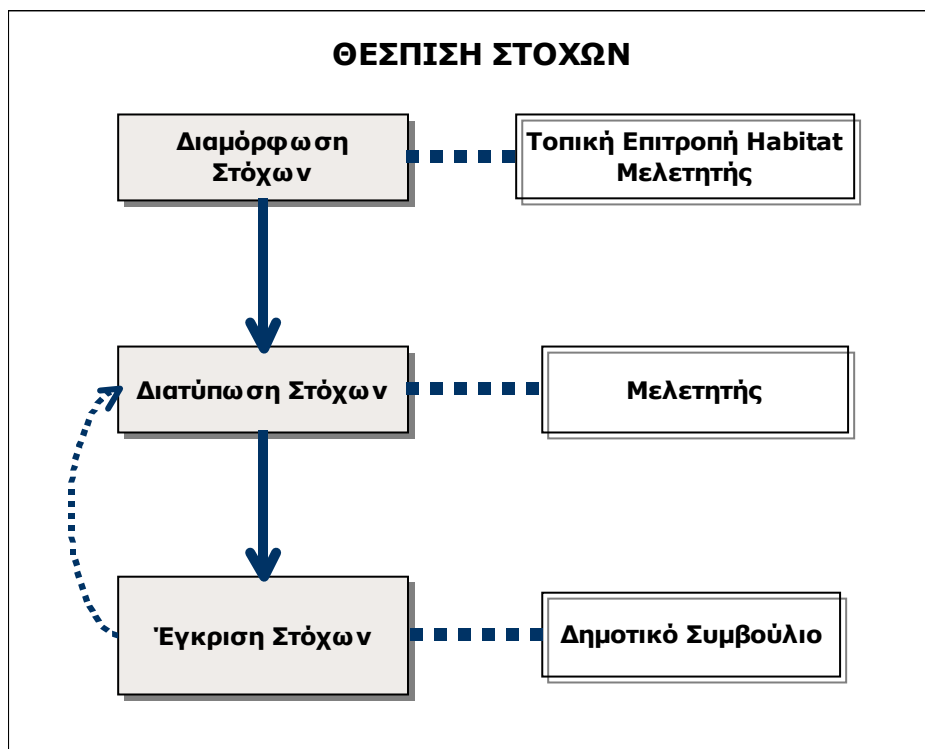
Το όραμα θα πρέπει να περιλαμβάνει τους στόχους και τις φιλοδοξίες της τοπικής κοινωνίας για το μέλλον σε θέματα όπως η οικιστική ανάπτυξη, η ποιότητα ζωής, η ποιότητα του περιβάλλοντος, η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη κ.λ.π και να δίνει μια απάντηση στην ερώτηση για το **πώς, η τοπική κοινωνία, θα ήθελε να είναι η περιοχή της στο μέλλον**. Η διατύπωση του οράματος δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι αρχίζει κανείς από το μηδέν. Οι στόχοι και η πολιτική που έχει κάθε δήμος θα πρέπει να εμπλουτισθούν και ενδεχομένως να επαναδιατυπωθούν στη βάση των αρχών και των στόχων της Habitat Agenda.

3.3.5. Θέσπιση Στόχων

Στο στάδιο αυτό, ο ΟΤΑ θα πρέπει να θεσπίσει συγκεκριμένους Στόχους των οποίων η επίτευξη θα επιδιωχθεί με το Ολοκληρωμένο Τοπικό Πρόγραμμα που θα διαμορφωθεί στη συνέχεια. Σε αυτό το στάδιο, οι Στόχοι είναι συγκεκριμένοι, εξειδικεύουν και συγκεκριμενοποιούν τους Γενικούς Στόχους που έχουν διατυπωθεί στο *Όραμα* του Δήμου, ενώ συγχρόνως καλύπτουν τα βασικά προβλήματα που εντοπίστηκαν από την Τοπική Επιτροπή Habitat και τον Μελετητή.

Οι στόχοι που θα θεσπιστούν σε αυτή τη φάση, θα καθορίσουν το είδος και το περιεχόμενο των **Ειδικών Προγραμμάτων Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων (Ε.Π.Ο.Π)** και των Δράσεων που αυτά θα περιέχουν. Αποτελούν ουσιαστικά το

πλαίσιο μέσα στο οποίο ο δήμος θα δραστηριοποιηθεί για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την χάραξη πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξή του. Κατά συνέπεια, οι στόχοι που θα διαμορφωθούν σε αυτό το στάδιο, θα πρέπει μεν να απαντούν στις ανάγκες και προτεραιότητες της τοπικής κοινωνίας, παράλληλα όμως, θα πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν και τις δυνατότητες του δήμου (οικονομικές, θεσμικές κλπ), για την υλοποίησή τους.

Πίνακας 4. Πηγή : ΥΠΕΧΩΔΕ, Οδηγός Εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda, Αθήνα, 2002

Για την υποβοήθηση της διαδικασίας θέσπισης Στόχων, παρατίθεται ένα γενικό πλαίσιο κανόνων που θα πρέπει να διέπουν το περιεχόμενό τους :

- Να είναι φιλόδοξοι
- Να είναι συγκεκριμένοι
- Να είναι μετρήσιμοι
- Να συμπεριλαμβάνουν τον παράγοντα χρόνο
- Να στηρίζονται από τους πολίτες

3.3.6 Διαμόρφωση Ειδικών Προγραμμάτων Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων

Στο στάδιο αυτό θα πρέπει να συνταχθούν από το Μελετητή, σε συνεργασία με τον Υπεύθυνο Habitat, τα Ειδικά Προγράμματα Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων (Ε.Π.Ο.Π) για την υλοποίηση των Στόχων. Κάθε Ε.Π.Ο.Π θα αντιστοιχεί σε ένα Στόχο και θα περιέχει μία ή περισσότερες Δράσεις. Το Ε.Π.Ο.Π αποτελεί το χρονοδιάγραμμα, το οποίο καθοδηγεί τις δράσεις που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων

Είναι πιθανό, δράσεις που είναι απαραίτητες για ένα πρόγραμμα να απαιτούνται για την υλοποίηση και ενός άλλου. Για παράδειγμα, η δημιουργία νέων επιχειρήσεων μπορεί να βοηθήσει τόσο την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής όσο και την καταπολέμηση της ανεργίας. Ο σχεδιασμός δράσεων, κοινών για περισσότερα του ενός προγράμματα, είναι επιθυμητός και θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη στο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των προγραμμάτων.

Οι Δράσεις θα επιλεγούν στα πλαίσια των Στόχων και Προτεραιοτήτων που έχουν διατυπωθεί και θα αποσκοπούν στην υλοποίησή τους. Η διαδικασία καταγραφής και επιλογής των Δράσεων θα γίνει από το Μελετητή σε συνεργασία με τον Υπεύθυνο HABITAT.

*Ένα σημαντικό κριτήριο αξιολόγησης των διαφόρων δράσεων είναι το **κόστος** τους. Φυσικά, οι επιλογές χαμηλού κόστους που συγχρόνως είναι αποτελεσματικές είναι οι καλύτερες, ενώ, στο άλλο άκρο, οι δράσεις με υψηλό κόστος και χαμηλή αποτελεσματικότητα θα πρέπει να αποφεύγονται.*

Είναι πιθανό μερικές δράσεις να έχουν ήδη ξεκινήσει να υλοποιούνται. Σε αυτές φυσικό είναι να δοθεί υψηλή προτεραιότητα, αφού έχουν ήδη επενδυθεί χρήματα και έχουν γίνει έργα. Βέβαια, εάν απαιτείται η τροποποίηση τους ή η προσαρμογή τους σύμφωνα με το όραμα και τους στόχους που έχουν διατυπωθεί, τότε καλό είναι το πρόγραμμα αυτό να εφαρμοστεί το συντομότερο δυνατό για να υιοθετηθούν και οι τυχόν αλλαγές.

Οι "βέλτιστες πρακτικές" δημιουργήθηκαν το 1996 βασιζόμενες στο παγκόσμιο σχέδιο δράσης για τους ανθρώπινους οικισμούς (HABITAT II) και αποτελούν μία βάση δεδομένων, η οποία περιλαμβάνει πάνω από 1.100 πρακτικά παραδείγματα 120 χωρών, σε θέματα οικισμών, αστικής ανάπτυξης, περιβαλλοντικού σχεδιασμού και διαχείρισης, αρχιτεκτονικής καθώς και οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά κ.α.

Κυριότερος στόχος της βάσης δεδομένων είναι ο προσδιορισμός και ανταλλαγή επιτυχών προτάσεων και πρωτοβουλιών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Σε γενικές γραμμές, οι 'βέλτιστες πρακτικές' είναι δράσεις, οι οποίες έχουν συμβάλει στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και της βιωσιμότητας των ανθρώπινων οικισμών.

Η διατύπωση ενός Ε.Π.Ο.Π θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής σημεία :

- Στόχος
- Δράσεις
- Ημερομηνία έναρξης και λήξης του προγράμματος (χρονοδιάγραμμα)
- Συμμετοχικές δράσεις και αρμοδιότητες άλλων φορέων
- Καθορισμός υπευθύνου.

- Εκτίμηση του προϋπολογισμού
- Δείκτες μέτρησης και παρακολούθησης της επίδοσης του προγράμματος.

Μετά την αρχική διατύπωση, τα Ε.Π.Ο.Π και οι δράσεις που περιλαμβάνουν θα πρέπει να μελετηθούν από κοινού για να εντοπισθούν πιθανές ασυμβατότητες ή αντιπαλότητες αλλά και δράσεις που εξυπηρετούν περισσότερους από έναν στόχους (κοινές δράσεις).

Στη φάση αυτή γίνεται η οριστική επιλογή και διατύπωση δράσεων και προγραμμάτων (αναθεώρηση) με κριτήρια την συνεκτικότητα και συνέργια τους και τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα με το ελάχιστο κόστος. Δράσεις κοινές σε περισσότερα του ενός προγράμματα (που προωθούν δηλαδή περισσότερους από έναν στόχους) θα πρέπει να υιοθετηθούν κατά προτεραιότητα.

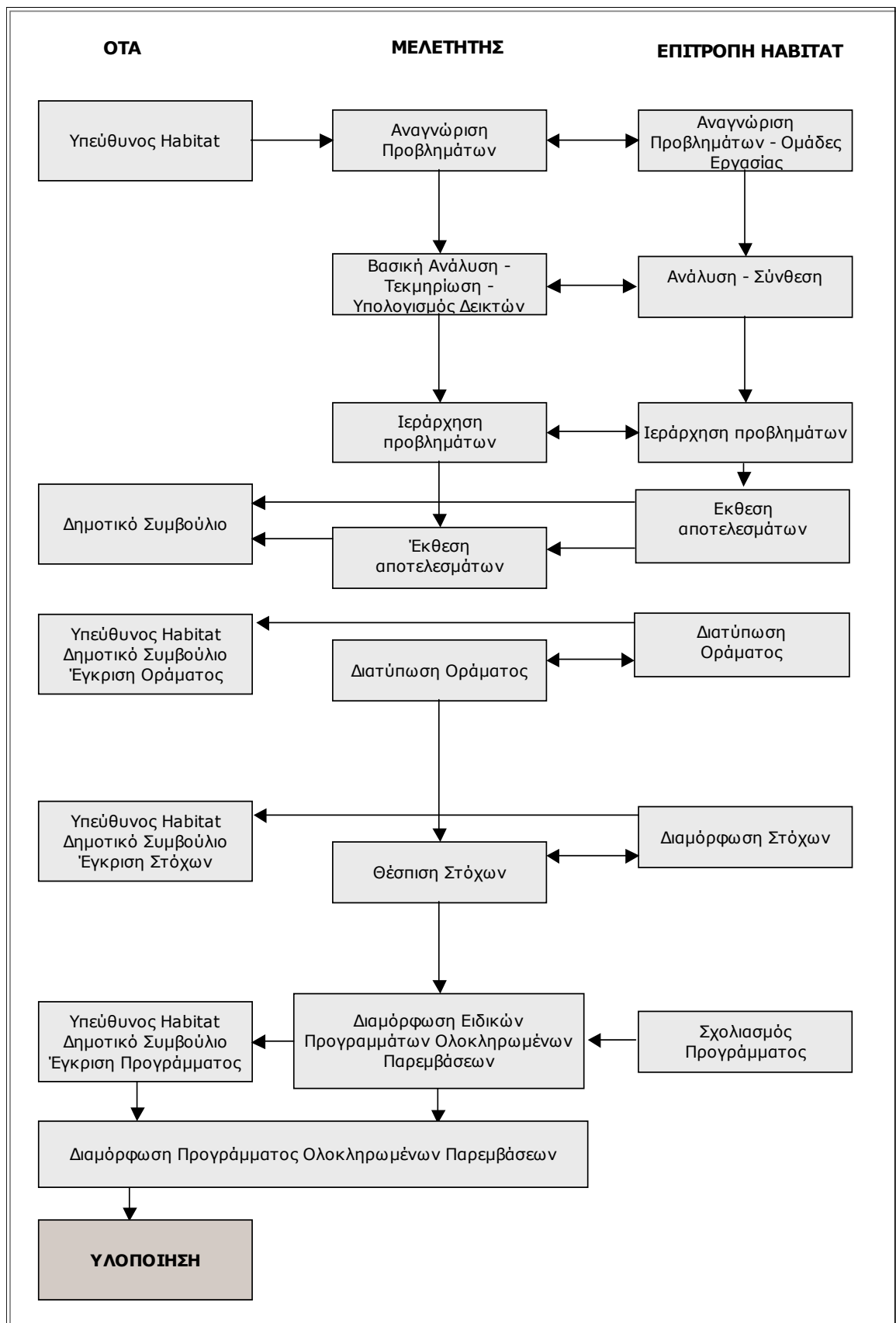
Αφού μελετηθούν τα προγράμματα και αναθεωρηθούν θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας κατάλογος, ο οποίος θα περιγράφει τα προγράμματα με τον τίτλο, την ημερομηνία έναρξης και λήξης και τον υπεύθυνο του προγράμματος. Όταν διαμορφωθεί το τελικό κείμενο θα πρέπει να σταλεί στο Δ.Σ για έγκριση.

Τα Ε.Π.Ο.Π που θα επιλεγούν για να αποτελέσουν το Ολοκληρωμένο Τοπικό Πρόγραμμα, θα πρέπει να **ιεραρχηθούν**. Σε προτεραιότητα θα πρέπει να τεθούν τα εξής προγράμματα :

- Προγράμματα που περιλαμβάνουν στόχους υψηλής προτεραιότητας που προέκυψαν από σοβαρά προβλήματα .
- Προγράμματα που περιλαμβάνουν κοινές δράσεις
- Προγράμματα που περιλαμβάνουν δράσεις οι οποίες δε θα απαιτούν σημαντικές δαπάνες,
- Προγράμματα που περιλαμβάνουν τρέχουσες δράσεις.

Κοινοί στόχοι και προγράμματα με άλλους ΟΤΑ θα πρέπει να εντοπισθούν έτσι ώστε να προωθηθούν από κοινού. Γειτονικοί δήμοι θα ήταν καλό να βρίσκονται σε επικοινωνία για να συζητηθούν τα προγράμματα και μια πιθανή σύμπραξη δράσεων. Αυτό θα έχει θετικά αποτελέσματα για όλους τους δήμους και είναι πολύ πιθανό να μειώσει σημαντικά το κόστος των δράσεων.

Επίσης, θέματα που αντιμετωπίζονται από την πλειοψηφία των ΟΤΑ θα μπορούσαν να μεταφερθούν στην κεντρική διοίκηση του κράτους για να αντιμετωπιστούν σε εθνικό επίπεδο. Για το λόγο αυτό, τέτοιες συλλογικές προσπάθειες μπορούν να επιφέρουν σημαντικές και ριζικές αλλαγές.

Πίνακας 5

Φάσεις Σχεδιασμού Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος

Πηγή :ΥΠΕΧΩΔΕ, Οδηγός Εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda, Αθήνα, 2002

4. Η Habitat Agenda για τον Σύνδεσμο 21 Ο.Τ.Α.

4. 1. Γενικά στοιχεία για τον Σύνδεσμο 21 Ο.Τ.Α.

Την περίοδο '97-'98, ξεκινούν συζητήσεις μεταξύ δέκα δήμων των βορειοανατολικών προαστίων, κάτω από τον άξονα της Αττικής οδού, για θέματα βιώσιμης ανάπτυξης. Στην πορεία προστίθενται άλλοι 11 ΟΤΑ. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία του συνδέσμου των 21 για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Στον Σύνδεσμο ανήκουν οι Δήμοι : Γαλατσίου, Ν. Ιωνίας, Ηρακλείου, Λυκόβρυσης, Μεταμόρφωσης, Χαλανδρίου, Αγίας Παρασκευής, Χολαργού, Παπάγου, Ν. Ψυχικού, Ψυχικού, Φιλοθέης, Κηφισιάς, Ν. Ερυθραίας, Εκάλης, Πεντέλης, Ν. Πεντέλης, Πεύκης, Αμαρουσίου, Βριλησίων και Μελισσίων.

Το έργο που έχει να επιδείξει ο Σύνδεσμος δεν αφορά τόσο σε τεχνικής φύσεως παρεμβάσεις, όσο σε θέματα τεχνογνωσίας και συνεργασίας των δήμων (για παράδειγμα, πρόγραμμα «πράσινες προμήθειες», τεχνογνωσία σε θέματα δημοτικών συγκοινωνιών, ανάληψη δράσης μετά το σεισμό του '99, συνεργασία των δήμων για την ημέρα χωρίς αυτοκίνητο κ.α.).

Η περιοχή των 21 Ο.Τ.Α. εντάσσεται στην υποενοότητα του Λεκανοπεδίου της ευρύτερης μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας. Σύμφωνα με την ισχύουσα διοικητική διαίρεση ανήκει στην Νομαρχία Αθηνών της Υπερνομαρχίας Αθηνών – Πειραιώς της Περιφέρειας Αττικής.

Σύμφωνα με το ΡΣΑ του 1985, το οποίο τροποποιήθηκε σημειακά μόνον όσον αφορά τα Ολυμπιακά Έργα, η περιοχή των 21 ΟΤΑ, περιέχει ένα δευτερεύον κέντρο της υποενοότητας του Λεκανοπεδίου, το Μαρούσι και τρία κέντρα Δήμων υπερτοπικής σημασίας την Αγία Παρασκευή, το Χαλάνδρι, την Νέα Ιωνία και την Κηφισιά. Τα κέντρα αυτά δεν ενεργοποιήθηκαν όπως είχαν προβλεφθεί. Αναπτύχθηκαν όμως σημαντικά οι γραμμικοί υπερτοπικοί άξονες, όπως η Μεσογείων και η Κηφισιάς, η οποία εμπίπτει στην περιοχή της μελέτης.

Ως προς την έκταση η περιοχή με 94.878 στρ εξαιρουμένων των δασικών εκτάσεων του Δήμου Πεντέλης, αντιπροσωπεύει το 33,4% του Λεκανοπεδίου της Αθήνας.

Το Στρατηγικό Πλαίσιο Βιώσιμης Ανάπτυξης του Συνδέσμου 21 Ο.Τ.Α. περιλαμβάνει τους εξής τέσσερις άξονες πολιτικής:

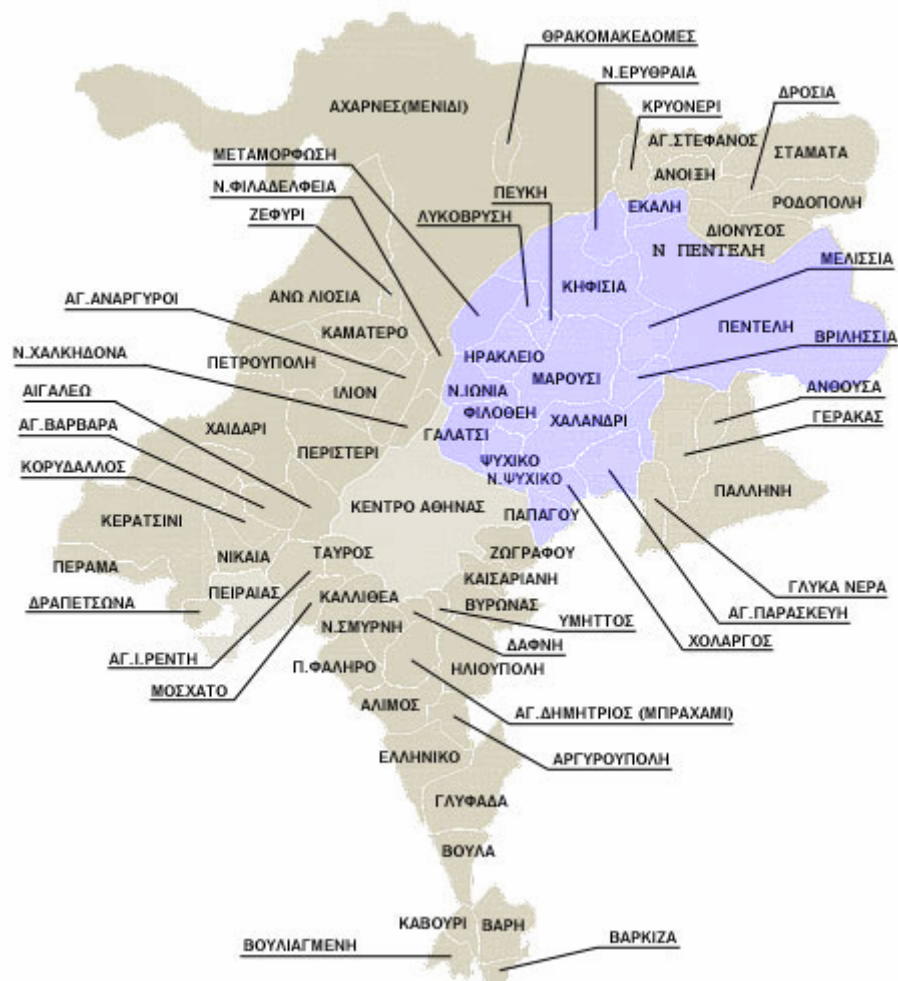
1^{ος} Άξονας Πολιτικής : Ενδυνάμωση της οικονομικής ευημερίας και της απασχόλησης

2^{ος} Άξονας Πολιτικής : Προώθηση της ισότητας, της κοινωνικής ένταξης και της αναζωογόνησης στην περιοχή των 21 Ο.Τ.Α.

3^{ος} Άξονας Πολιτικής : Προστασία και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος

4^{ος} Άξονας Πολιτικής : Συμβολή στην καλή διακυβέρνηση των αστικών περιοχών και στην ενίσχυση του τοπικού δυναμικού

5^{ος} Άξονας Πολιτικής : Ενιαίο σύστημα Κοινωνικής Πολιτικής και Υγείας

Χάρτης 1
 Η περιοχή του Συνδέσμου των 21 Ο.Τ.Α.

4.2. Habitat Agenda – Επιμέρους περιοχές – Στάδια μελετών

Στις 27 Ιουνίου 2001 ανακοινώθηκε απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ για την προώθηση του προγράμματος «Ολοκληρωμένα Τοπικά Προγράμματα Βιώσιμης Ανάπτυξης για την εφαρμογή της Habitat Agenda στο τοπικό επίπεδο» με συνολικό προϋπολογισμό 7,5 δις δραχμές. Το πιλοτικό πρόγραμμα περιέλαβε την επιλογή 60 προτάσεων μεταξύ 491 ΟΤΑ που ανταποκρίθηκαν στη σχετική πρόσκληση. Η πρόταση του Συνδέσμου για την ίδρυση αστικού Παρατηρητηρίου επιλέχθηκε πρώτη στην Περιφέρεια Αττικής.

Η περιοχή την οποία καλύπτει ο Σύλλογος είναι από τις πλέον ανεπτυγμένες του Λεκανοπεδίου ή της Αττικής γενικότερα, κατοικημένες από μεσαία και υψηλόμισθα κοινωνικά στρώματα. Επομένως ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπίζει ως βασικές αρχές η Habitat Agenda, όπως η εξάλειψη της φτώχειας και ως βασικούς στόχους όπως η επαρκής στέγη για όλους, οι υποβαθμισμένες περιοχές κ.λ.π., εν προκειμένω δεν είναι κρίσιμα και εν πάση περιπτώσει δεν έχουν την βαρύτητα που θα είχαν σε άλλες περιοχές της Αττικής.

Η στήριξη όμως της μελέτης στους υπόλοιπους στόχους της Habitat Agenda, όπως οι αρχές της Βιώσιμης ανάπτυξης των οικισμών, η δόμηση ικανοτήτων στην διαχείριση αστικών ζητημάτων και η θεσμική ανάπτυξη κ.λ.π. που επαληθεύονται, όσο αυτό είναι εφικτό, με ποσοτικούς δείκτες, αποτελεί ένα ουσιώδες και σημαντικό ζήτημα.¹³

Η μελέτη και ιδιαίτερα το τελευταίο στάδιο θα συμβάλλει σε ένα μεγάλο βαθμό στην σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος του κάθε Δήμου, όπως αυτό προβλέπεται από τον νέο νόμο περί Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Για τις ανάγκες της εφαρμογής της Habitat Agenda η περιοχή του Συνδέσμου διαιρέθηκε σε τέσσερις επιμέρους περιοχές:

Περιοχή Α΄ - Δήμοι Χαλανδρίου, Αγίας Παρασκευής, Χολαργού, Παπάγου, Νέου Ψυχικού, Ψυχικού, Φιλοθέης

Περιοχή Β΄ - Δήμοι Αμαρουσίου, Πεύκης, Βριλησίων, Μελισσίων

Περιοχή Γ΄ - Δήμοι Κηφισίας, Νέας Ερυθραίας, Εκάλης, Πεντέλης, Νέας Πεντέλης

Περιοχή Δ΄ - Δήμοι Μεταμόρφωσης, Λυκόβρυσης, Ηρακλείου, Νέας Ιωνίας, Γαλατσίου.

Η μελέτη συγχρηματοδοτείται κατά 75% από την Ε.Ε. και κατά 25% από εθνικούς πόρους (ΥΠΕΧΩΔΕ). Την επίβλεψη έχει η Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων Αθήνας της Περιφέρειας Αττικής.

Τα τέσσερα στάδια της μελέτης είναι :

- 1) Αναγνώριση των προβλημάτων, τάσεων και αιτιών
- 2) Ολοκλήρωση της βασικής ανάλυσης, τεκμηρίωσης και υπολογισμού δεικτών
- 3) Διατύπωση του οράματος και ολοκλήρωση της θέσπισης στόχων

¹³ Σύμπραξη Γραφείων Μελετών – Χωροδυναμική – Περιβάλλον – Ανάπτυξη – Καραθανάση Ε. και Συν. Ε.Ε., Βακαλοπούλου Ε., ΕFAPLAN Ε.Π.Ε., «Ολοκληρωμένο Τοπικό Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda . Στάδιο 1ο Αναγνώρισης προβλημάτων, τάσεων και αιτιών», (Δήμοι Κηφισίας, Ν. Ερυθραίας, Εκάλης, Πεντέλης, Ν. Πεντέλης), Αθήνα, Οκτώβριος 2006.

4) Εκπόνηση του Ειδικού Προγράμματος Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων (Ε.Π.Ο.Π.)

Την δεδομένη στιγμή έχει ολοκληρωθεί το πρώτο στάδιο και βρίσκεται υπό εξέλιξη το δεύτερο στάδιο.

4.3. Το πρώτο στάδιο της μελέτης

Για την υλοποίηση του πρώτου σταδίου της μελέτης, απαιτείται ο ορισμός από τον δήμο του Υπευθύνου Habitat καθώς και η σύσταση της Τοπικής Επιτροπής Η.Α.

Τα δεδομένα που αφορούν έως τον Νοέμβριο του 2006 οπότε και εγκρίθηκε η πρώτη φάση των μελετών είναι:

Για τους Δήμους της Περιοχής Α΄ έχει διαμορφωθεί η εξής κατάσταση:

α) Ο Δήμος Αγίας Παρασκευής λειτούργησε την ΤΕΗΑ

β) Ο Δήμος Νέου Ψυχικού συνέστησε την επιτροπή

γ) Οι Δήμοι Χολαργού, Ψυχικού και Παπάγου δεν συνέστησαν επιτροπή

Για τους Δήμους της Περιοχής Β΄ έχει διαμορφωθεί η εξής κατάσταση:

Και οι τέσσερις δήμοι συνέστησαν τις ΤΕΗΑ.

Για τους Δήμους της Περιοχής Γ΄ έχει διαμορφωθεί η εξής κατάσταση:

α) Οι Δήμοι Εκάλης και Νέας Πεντέλης λειτούργησαν την ΤΕΗΑ και διατύπωσαν το αρχικό όραμα.

β) Οι Δήμοι Κηφισίας, Νέας Ερυθραίας, Πεντέλης συνέστησαν τις επιτροπές οι οποίες δεν λειτούργησαν σε πρώτη φάση.

Για τους Δήμους της Περιοχής Δ΄ έχει διαμορφωθεί η εξής κατάσταση:

α) Ο Δήμος Λυκόβρυσης λειτούργησε την ΤΕΗΑ και κατέληξαν σε αρχικά συμπεράσματα, τα οποία παρουσιάστηκαν στο Δημοτικό Συμβούλιο

β) Οι Δήμοι Νέας Ιωνίας και Γαλατσίου παρείχαν τα απαιτούμενα στοιχεία και όρισαν ΤΕΗΑ, χωρίς όμως να τις λειτουργήσουν

γ) Οι Δήμοι Ηρακλείου και Μεταμόρφωσης δεν μπόρεσαν να λειτουργήσουν ΤΕΗΑ αλλά και ούτε να παράσχουν στοιχεία προς τους μελετητές.

Σύμφωνα με τα παραπάνω αλλά και τους μελετητές παρατηρούμε ότι σχεδόν στο σύνολο των δήμων (πλην ελαχίστων εξαιρέσεων όπως ο Δήμος Λυκόβρυσης) υπήρξε δυσκολία στην ανταπόκριση των Δημοτικών Υπηρεσιών σε αντικείμενα που δεν εμπίπτουν στο συνήθη κύκλο καθηκόντων τους. Παρουσιάστηκαν σημαντικές **καθυστερήσεις τόσο στη διαδικασία ορισμού όσο και συγκρότησης σε σώμα των Τοπικών Επιτροπών Habitat Agenda (ΤΕΗΑ).**

Επίσης παρατηρούμε ότι η εκπροσώπηση συνδικαλιστικών οργανώσεων, πολιτιστικών η αθλητικών συλλόγων, καλλιτεχνών, οικολογικών οργανώσεων και φορέων του ιδιωτικού τομέα είναι ελάχιστη εάν όχι ανύπαρκτη.

Τέλος από στοιχεία του προϊστάμενου του τμήματος Α΄ Στεγαστικής Πολιτικής του ΥΠΕΧΩΔΕ, κ. Χ. Αντωνόπουλου υπήρξε γενικά σε όλες τις ελληνικές Habitat Agenda δυσκολία ή αδιαφορία από πλευράς δήμων ως προς την σύνθεση και λειτουργία των Τοπικών Επιτροπών Habitat Agenda.

4.4. Οι δείκτες του Αστικού Παρατηρητηρίου

Οι δείκτες που θα παρακολουθεί το Αστικό Παρατηρητήριο του Συνδέσμου των 21 θα επιλεγούν οριστικά μετά την εκπόνηση των επιχειρησιακών σχεδίων και σύμφωνα με τις προτεραιότητες του Συνδέσμου Η επιλογή των δεικτών (έως 20) θα γίνει από τους παρακάτω δείκτες οι οποίοι έχουν κατοχυρωθεί διεθνώς.¹⁴

Προστασία περιβάλλοντος

1. Καθαρός αέρας	
	Ο αριθμός των ημερών με καλή ποιότητα αέρα στο κέντρο της πόλης, όπως μετρώνται από το σύστημα παρακολούθησης και μέτρησης
2. Λιγότερα οικιακά απορρίμματα	
	Η συνολική ποσότητα οικιακών απορριμμάτων
	Η συνολική ποσότητα ανακυκλούμενων οικιακών απορριμμάτων
3. Εξοικονόμηση νερού	
	Η συνολική ποσότητα νερού που καταναλώνει η πόλη
4. Εξοικονόμηση ενέργειας	
	Το επίπεδο κατανάλωσης ενέργειας (αέριο και ηλεκτρισμός) από τα νοικοκυριά κατ' έτος
	Το επίπεδο κατανάλωσης ενέργειας (αέριο και ηλεκτρισμός) από την βιομηχανία κατ' έτος
5. Καθαροί δρόμοι	
	Αύξηση της καθαριότητας στους δρόμους της πόλης
6. Μικρότεροι κυκλοφοριακοί φόρτοι	
	Ο αριθμός μετακινήσεων κατ' έτος με Ι.Χ.
	Ο αριθμός μετακινήσεων κατ' έτος με δημόσια μεταφορικά μέσα.
	Ο αριθμός μετακινήσεων κατ' έτος με ποδήλατο
	Ο αριθμός μετακινήσεων κατ' έτος με πεζή
7. Ασφαλέστεροι δρόμοι	
	Το μήκος των δρόμων της πόλης που είναι πλήρως πεζοδρομημένοι.
	Το μήκος των δρόμων της πόλης που είναι αποκλεισμένες από την κυκλοφορία των οχημάτων τις ώρες αιχμής.
	Το μήκος των δρόμων της πόλης με ήπια κυκλοφορία.

¹⁴ Σύνδεσμος 21 Ο.Τ.Α. Αθήνας, Προσαρμογή του Στρατηγικού Πλαισίου Ανάπτυξης του Συνδέσμου στους στόχους και τις προδιαγραφές της Habitat Agenda, Αθήνα, 2002

Οικονομική ανάπτυξη

8. Λιγότερη ανεργία	
	Ο δείκτης ανεργίας
9. Περισσότεροι καταρτισμένοι πολίτες	
	Το ποσοστό του πληθυσμού της πόλης που επιτυγχάνει τους εθνικούς στόχους κατάρτισης και εκπαίδευσης
10. Περισσότερες θέσεις εργασίας	
	Η καθαρή αύξηση των θέσεων εργασίας
11. Οι επενδύσεις της πόλης στις επιχειρήσεις	
	Ο αριθμός της μεσαίας και μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεων που έχουν την εθνική έδρα τους στην πόλη.
12. Περισσότερο εισόδημα από τον τουρισμό.	
	Ο αριθμός διανυκτερεύσεων επισκεπτών στην πόλη.

Κοινωνική ανάπτυξη

13. Λιγότερη φτώχεια	
	Το ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω, ή στο όριο της φτώχειας
14. Μείωση των προβλημάτων στέγασης	
	Ο αριθμός των άστεγων πολιτών
	Ο αριθμός των πολιτών που έχει ανάγκη ειδικής περίθαλψης και φροντίδας.
	Ο αριθμός των νοικοκυριών που κατοικούν με χαμηλό δείκτη αναλογίας τ.μ./κατοίκηση
15. Βελτίωση Τοπικών Υπηρεσιών (Δήμος)	
	Ο αριθμός των πολιτών που ζουν σε απόσταση βαδίσματος από βασικές υπηρεσίες, δηλ. αγορά τροφίμων και λοιπών ημερησίων προμηθειών, ταχυδρομικό γραφείο, φαρμακείο, δημοτικό ιατρείο, βιβλιοθήκη.
16. Περισσότεροι πολίτες συμμετέχουν στα κοινά (τοπική δημοκρατία)	
	Το ποσοστό των πολιτών που συμμετέχουν στις τοπικές εκλογές, στην διοίκηση των τοπικών κοινωνικών φορέων, στις συμμετοχικές διαδικασίες της ΤΑ
17. Περισσότερες αθλητικές εγκαταστάσεις	
	Ο αριθμός των αθλητικών εγκαταστάσεων σε αναλογία τμ/κάτοικο σε ανάλογες εγκατα/σεις

18. Ασφαλέστερη πόλη	
	Ο αριθμός των βεβαιωμένων εγκληματικών πράξεων, εκτός οικογενειακής στέγης.
	Ο αριθμός των βεβαιωμένων εγκληματικών πράξεων, εντός οικογενειακής στέγης.
	Ο αριθμός των βεβαιωμένων εγκληματικών πράξεων, κλοπές σε νοικοκυριά.
19. Περισσότερες δραστηριότητες τέχνης και πολιτισμού.	
	Ο αριθμός των θέσεων σε κινηματογράφους
	Ο αριθμός των θέσεων σε επαγγελματικό θέατρο
	Ο αριθμός των μουσικών εκδηλώσεων, με παραστάσεις για τουλάχιστον 50 ημέρες κατ' έτος.
	Ο αριθμός των γκαλερί που προσφέρουν επαγγελματικές εκθέσεις τέχνης.
20. Διατήρηση των παραδόσεων και του πολιτισμού.	
	Ο αριθμός των διατηρητέων κτιρίων που κινδυνεύουν.
	Ο αριθμός των δημοσίων διατηρητέων κτηρίων που παρέχονται σε χρήση από το κοινό.
	Ο αριθμός των μουσείων ή και συλλογών που προσφέρονται στο κοινό.

5. Το Αστικό Παρατηρητήριο του Δήμου Αμαρουσίου¹⁵

Το Αστικό Παρατηρητήριο του Δήμου Αμαρουσίου ξεκίνησε την πιλοτική φάση λειτουργίας του τον Σεπτέμβριο του 2004 με σκοπό να αποτελέσει ένα σύνθετο μεθοδολογικό και επιχειρησιακό εργαλείο για την αξιολόγηση των επιπτώσεων της πολιτικής του Δήμου Αμαρουσίου. Το Παρατηρητήριο στηρίζεται στη συγκέντρωση και επεξεργασία βασικών δεδομένων κοινωνικο-οικονομικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα καθώς και στοιχείων που συνδέονται με την ίδια τη λειτουργία του Δήμου.

Το τελικό προϊόν του Αστικού Παρατηρητηρίου είναι ένα Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα διάχυσης της στατιστικής πληροφορίας μέσω μιας δυναμικής διαδικτυακής πύλης, για χρήση από τους πολίτες, ενδιαφερόμενους φορείς και από το προσωπικό του Δήμου Αμαρουσίου, με σκοπό τη διευκόλυνση της άμεσης και έγκυρης πληροφόρησης, ενημέρωσης και εξυπηρέτησης των αναγκών και αιτημάτων τους.

Πρώτος στόχος του Αστικού Παρατηρητηρίου είναι η συστηματική παρακολούθηση της οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής και πολεοδομικής πραγματικότητας του Δήμου Αμαρουσίου, συμπεριλαμβανόμενης και της σταδιακής εφαρμογής διαφόρων προγραμμάτων και πολιτικών. Το πληροφοριακό υλικό που χρησιμοποιείται είναι τόσο δευτερογενές (δηλ. συλλέγεται από ήδη υπάρχουσες πηγές πληροφορίας -πχ. ΕΣΥΕ, Eurostat, Εθνικό Κτηματολόγιο...- ούτως ώστε αφενός να είναι άμεσα προσπελάσιμο από το φορέα του ΑΠ και αφετέρου να καταχωρείται με την καταλληλότερη μορφή-format-για τις ανάγκες του), όσο και πρωτογενές (δηλ. συλλέγεται απευθείας από το υπό παρατήρηση πεδίο της πραγματικότητας, με διάφορους τρόπους-έρευνες πεδίου, αρχειακό υλικό κλπ.—από το φορέα του ΑΠ). Η καταχώρηση του πληροφοριακού υλικού πραγματοποιείται συνήθως ψηφιακά, με τη χρήση σχεσιακής Βάσης Δεδομένων, και κατά κανόνα με την ενσωμάτωση και χωρικής πληροφορίας (άρα με τη χρήση και Συστήματος Γεωγραφικών Πληροφοριών).

Δεύτερος στόχος του ΑΠ είναι η αξιοποίηση του πληροφοριακού υλικού που συλλέγεται και η προώθηση της ευρείας διάδοσης της σχετικής γνώσης στο κοινό, μέσω της ανάληψης εκδοτικών δραστηριοτήτων ή άλλων συναφών ενεργειών.

5.1. Τομείς δραστηριότητας

Οι δραστηριότητες του Παρατηρητηρίου διοικητικά και οργανωτικά είναι:

A) Συγκέντρωση, καταγραφή, επεξεργασία και παροχή πληροφοριών σχετικά με κοινωνικοοικονομικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες,

B) Παρακολούθηση και αξιολόγηση των εθνικών και ευρωπαϊκών εξελίξεων και παροχή τεχνογνωστικής υποστήριξης για την αποτελεσματική παρουσία και εκπροσώπηση του Δήμου σε διεθνείς, ευρωπαϊκές, διακρατικές συνεργασίες και δράσεις στις παραπάνω θεματικές περιοχές

Γ) Σύνταξη εκθέσεων, ερευνών και γνωμοδοτήσεων, για την υποστήριξη αποφάσεων και την λήψη μέτρων πολιτικής,

¹⁵ Τα στοιχεία αυτού του κεφαλαίου προέρχονται από τον δικτυακό τόπο του Αστικού παρατηρητηρίου του Δήμου Αμαρουσίου. <http://www.maroussi-observatory.gr/obs/>

Δ) Προβολή των δραστηριοτήτων του Παρατηρητηρίου με έκδοση δελτίων, φυλλαδίων και άλλων δράσεων καθώς και διάδοση βασικών πληροφοριών για την συμβολή της πολιτικής του Δήμου στην αναπτυξιακή διαδικασία.

5.2. Οι Δείκτες

Βασική δραστηριότητα του Παρατηρητηρίου αποτελεί η συγκέντρωση, καταγραφή, επεξεργασία και παροχή πληροφοριών σχετικά με κοινωνικοοικονομικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες, οι οποίοι βασίζονται στο μοντέλο διοίκησης της πόλης που αφορά πέντε θεματικές περιοχές: καθημερινή ζωή, περιβάλλον, οικονομική ανάπτυξη, εκπαίδευση-πολιτισμός και κοινωνική συνοχή σε επίπεδο πολεοδομικής ενότητας και ενίοτε οικοδομικού τετραγώνου.

Οι δείκτες είναι οι εξής:

1.Καθημερινή ζωή

Νοσοκομειακές Κλίνες ανά 1000 κατοίκους

Γιατροί ανά 1.000 κατοίκους

Υποδομή εκπαίδευσης

Υποδομή Βρεφονηπιακών σταθμών

Υποδομή ΚΑΠΗ

2.Δημογραφικά στοιχεία

Ηλικιακή δομή

Πληθυσμιακά στοιχεία

Δομή νοικοκυριού

3.Κοινωνική συνοχή

Άποροι

Μετανάστες

Ισότητα στην απασχόληση

4.Οικονομική ανάπτυξη

Μεταβολές κτιριακού και οικιστικού αποθέματος 1991-2001

Χαρακτηριστικά οικοδόμησης

Κόστος γης και κατοικίας

Ανεργία

Διάρθρωση οικονομικής δραστηριότητας

MME

Μέσο εισόδημα νοικοκυριού πόλης

5. Πολιτισμός

Μορφωτικό επίπεδο

Δημοτικές βιβλιοθήκες

Μουσεία

Ιντερνετ -Διαδίκτυο

Τηλεπικοινωνίες

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έχοντας εξετάσει:

- τις πολιτικές της Ε.Ε. για την βιώσιμη ανάπτυξη
 - τις αρχές και τους στόχους της Habitat Agenda
 - την υλοποίηση της Α' φάσης της ΗΑ στον Σύνδεσμο 21 ΟΤΑ Αττικής
 - το Αστικό Παρατηρητήριο στο Δ. Αμαρουσίου
- οδηγούμαστε στα παρακάτω συμπεράσματα:

όσον αφορά την σημασία και την συνεισφορά της Habitat Agenda για την βιώσιμη ανάπτυξη

- Η ευαισθητοποίηση και η συμμετοχή των πολιτών είναι σημαντικό στοιχείο κάθε στρατηγικής για την επίτευξη υψηλής ποιότητας αστικού περιβάλλοντος.
- Η διαδικασία **Local Agenda 21** στην Ε.Ε. αποδείχθηκε εξαιρετικά **αποτελεσματική** στην αλλαγή συμπεριφοράς, την κατανόηση και την πρακτική σε τοπικό επίπεδο.

όσον αφορά τα προβλήματα και τις προοπτικές επιτυχίας της Habitat Agenda στην Ελλάδα

- Υπάρχει **δυσκολία στην ανταπόκριση των Δημοτικών Υπηρεσιών** σε αντικείμενα που δεν εμπίπτουν στο συνήθη κύκλο καθηκόντων τους
- Υπάρχει **δυσκολία σύστασης των Τοπικών Επιτροπών Habitat Agenda (TEHA)**
- Οι **Τοπικές Επιτροπές Habitat Agenda δεν συγκροτούνται** κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αντιπροσωπεύουν, **όπως ορίζεται από τις οδηγίες**, από όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτικό δείγμα της τοπικής κοινωνίας. Ενώ θα έπρεπε να συμμετέχουν εκπρόσωποι συνδικαλιστικών οργανώσεων, πολιτιστικών ή αθλητικών συλλόγων, καλλιτέχνες, οικολογικές οργανώσεις και εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα, παρατηρείται ότι συμμετέχουν τις περισσότερες φορές δημοτικοί σύμβουλοι, χωρίς να εκπροσωπούνται όλοι οι παραπάνω.
- Εάν δεν ακολουθηθούν οι συμμετοχικές διαδικασίες, αφενός δεν θα έχουμε σαφή και χρήσιμα δεδομένα, αφετέρου **διακυβεύονται οι πόροι της χρηματοδότησης**.
- Σε Δήμους **με προηγούμενη εμπειρία**, όπως του Δήμου Αμαρουσίου με συμμετοχή στην Local Agenda και την λειτουργία του Τοπικού Αστικού Παρατηρητηρίου, η συνεργασία με τους μελετητές και η σύσταση των TEHA, είναι αρκετά επιτυχής.
- Η λειτουργία του **Αστικού Παρατηρητηρίου** του Δήμου Αμαρουσίου αποτελεί θετικό παράγοντα για τον επιτυχή σχεδιασμό της Habitat Agenda. Οι δείκτες του Αστικού Παρατηρητηρίου του Δήμου Αμαρουσίου μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για την επιλογή των δεικτών.
- Η ορθή επιλογή των **δεικτών** που θα παρακολουθεί το Αστικό Παρατηρητήριο του Συνδέσμου των 21 (θα επιλεγούν οριστικά μετά

την εκπόνηση των επιχειρησιακών σχεδίων έως 20 δείκτες), είναι πρωτεύουσας σημασίας για την επιτυχία της Habitat Agenda.

- Δεν υπάρχουν στην Ελλάδα σύγχρονοι θεσμοί για την ενεργό συμμετοχή και παρέμβαση των πολιτών και των τοπικών οργανώσεων στις αποφάσεις και τα προγράμματα τοπικού ή περιφερειακού επιπέδου είτε αυτά γίνονται από κεντρικές ή περιφερειακές ή νομαρχιακές υπηρεσίες είτε από ΟΤΑ. Το θέμα των αδυναμιών της ελληνικής κοινωνίας στον τομέα της αυτόνομης συμμετοχής και δράσης των πολιτών και τοπικών οργανώσεων σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές κοινωνίες, είναι εξαιρετικά σύνθετο και εμπλέκεται μεταξύ άλλων, με τον ρόλο της οικογένειας και των συγγενικών και τοπικιστικών δικτύων, άλλων μορφών κινητοποίησης και τον ρόλο των κομμάτων. Έτσι η προσπάθεια **συμμετοχής των πολιτών** μέσω των Τοπικών Επιτροπών Habitat Agenda στον σχεδιασμό είναι **ιδιαίτερως δύσκολη**.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελίδης Μ., Χωροταξικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη, Συμμετρία, Αθήνα, 2000.
- Αγγελίδης Μ., Αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα, 2004.
- Αγγελίδης Μ., Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Χωρική Ανάπτυξη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα, 2004.
- Αραβαντινός Α., Πολεοδομικός σχεδιασμός για την βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Συμμετρία, Αθήνα, 1997.
- Σύνδεσμος 21 Ο.Τ.Α. Αθήνας, Προσαρμογή του Στρατηγικού Πλαισίου Ανάπτυξης του Συνδέσμου στους στόχους και τις προδιαγραφές της Habitat Agenda, Αθήνα, 2002.
- ΥΠΕΧΩΔΕ, Οδηγός Εκπόνησης ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda, Αθήνα, 2002
- ΔΕΠΟΣ, Βαμβακόπουλος Β, Βασενχοβεν Λ., Παπαγιαννης Ε., Εθνική Έκθεση της Ελλάδος & Βασικοί οικιστικοί και στεγαστικοί δείκτες για την Ελλάδα και την Αθήνα, Αθήνα, 1996.